

Tartu Riiklik Ülikool
NSV Liidu ajaloo ratuder

TRU võistlustööde komisjoni otsusega 18. juuni

1974 a. on määratud käesolevale tööle

I astmeline
J. Naarun TRU Teaduslik sekretär

Tartu Ülikooli Filosoofiateaduskond.
(1919 - 1940)
diplomitöö

Töö autor: Viktor Lõhmus
Töö juhendaja: professor
Karl Siilivask

Tartu 1974

Fredes Põld, kes oli Eesti kodanliku (lüh-
romana) hoidespoliitilise ideoloogina.¹

Selle komisiooni nimel avaldatud 16. märtsil
1919. a. fikseeriti ülikooli tegevuse põhimõtted
1) teaduste edendamise 2) noorsoo teadus-
like tegevuste 3) kõrgema hoiduse tegevuste
ettevalmistamise ühiskonnas.

Ülikooli ümberaastamisel oli eelneval ajal
õppejõudude komplektis suure kriis, mis
mõnes kraanis ülikooli õppejõududest
oli evakueeritud Novara.² Ülikooli üm-
beraastamise komisiooni teisel avaldatud 26. märtsil
1919. a. digi m. probleemide antud. Kuna
mitte hõlpsalt oli võimalik määrata as-
nu vastava teaduslike ettevalmistuse
õppejõude lüha, mis tuli järele võtta
teadlaste poolt.³

Konfliktid allikas ülikooli ^{ümber} aastas oli
unustatud suure antamine kriis, mille
demokraatlikud jõud ei tahtnud.

14. juunil 1919. avaldatud ülikooli

1 O. Elango, Väitlus Tark ülikooli uude ümber
aastas 1919-1925, ENSU ajaloo komisiooni, Tark Riikliku
Ülikooli Teaduslik, viirik 290, Tartu 1972, lk. 28

2 A. K. Põld, Uue ümberaastamise tegevuse tegevuse
ümberaastamise (1915-1918), ENSU ajaloo komisiooni, "TRÜ"
Teaduslik, viirik 258, Tartu 1970, lk. 317.

3 O. Elango, Väitlus... 1919-1925, lk. 29.

haridusministeeriumi kontrollida ja revidenda.
Ülikooli üldine juhtimine kuulub ülikoo-
li valitsemise, mis koosneb rektorist, pro-
rektorist, dekaanidest ja nende abidest.² Rek-
tor ja prorektor valitakse erijärgude pealt,
kuid nimetatakse ametisse haridusministeeriumilt.
Haridusministeeriumi ametisse ametisse ka har-
iduskonnanõukogu pealt valitud dekaanid ja
professorid ning dotsendid. Aastail 1920-1928
oli Tartu ülikooli rektoriks riikvärgi
professor Heinrich Koppel, 1929-1937 un-
terkaudlane Johan Kopp.³

1920-1925.a. kujunes välja ka üliõpilaskon-
na nõudlus, mida võib iseloomustada kui
sotsiaalselt-demokraatlikku.⁴ Üliõpilaskonda
põhjustas 1925.a. ülikoolirektori ora aegi-
ste, et kuna Tartu ülikooli riiklikult
bud üliõpilaskond moodustasid koos üliõpilaskon-
nana. Nii nagu riikliku - edenduse
tuli valida üliõpilaste pealt üldine, olene-
valine, ühitaoline, proporsionaalne vali-
minisüsteemi alusel. Üliõpilaste erisada-
jatel oli õigus avaldada avaldada üli-
õpeli valitsemis, üliõpeli nõukogu ja kõik

1 Eesti Vabariigi Tartu ülikooli rektor, ^{Tartu 1925} l. 1

2 sama, l. 2.

3 O. Elango, Tartu ülikoolist, Raikiri, l. 6.

4 O. Elango, Võitle... 1919-1925, l. 47.

organite korralekandjate üliõpilaste puudumise
sümptomid. Üliõpilaste arvade edenduse otsu-
nd, mis olid koheselt kiitnud kõrgi üliõpi-
lasele, kiitust ülikooli valituse!

Seevastavalt välgamulutatud autonoomia
härks kodanlik valitus ja ülikooli
ajaline reorgan. 1926. a. kehtestati riikliku
võimude õppekohta, vastavalt ülikooli
juhtkonnale ja õppejõudude tugevaks vastu-
seisul. Mis kodanlik valitus 1932. a.
läbi järgneva kehtestamise, mille tulemu-
sena laager õppekohtade arv 131-l, 1925. a.
rader kaigi uude 146.² ülikooli loom-
mõju negatiivult ka 1929-1933. a. majan-
duslik: vähenenud krediitid kaigi poolt,
mitte alandati õppejõudude palgaid³, üli-
kool ei muutunud finantseerimise eaduliku ko-
mandeeringuid, alirahad eadulikuult rühkide
kõrki⁴

Ülikooli juhtkond palus rahul ka
Tehnikateadusliku ühikustamise, mis i. v. v. v.
na teadusliku alustel tugevust 1. septembril 1935.⁵
Põhjused oli see, et Tehnikateadusliku

1 "Riigi Teataja", n. 122.-123, 21. juunil 1925, lk 849.

2 B. Elango, Tartu ülikoolist, lk. 6.

3 A. Põl, ülikooli reorganiseerimise ja üliõpilaste
ajajärgul "üliõpilasteleht", 8. novembril 1930.

4 ENSU RARA (= ENSU ajaloo kirjliku teatariiv)
f. 2100, n. 4, 1924, l. 32.

5 ENSU RARA, f. 2100, n. 4, 1935, l. 28.

õppenahkade loomine taimes toide toadus-
kondade arvel, need rahalised vahendid valda-
mist mõrki nimega rullid siin muudatud.⁷

Juba majanduskriisi aegade kujunenud pol-
juend, millest hiljem aastas avalik kaupluse
ülikooli ja ühiskondliku vahel.

12. märtsil 1934.a. ühiskondliku jõeal talitöi-
muse K. Põts,² kes aastas tootmise faasit-
likku direktorini. Ülikooli kolleegilt
juhtkonnalt polnud vedada valitsemise fa-
siinimissipoliitika tootmist. 29. mail 1935.a.
tootmise ülikooli valitsemise teadusnime-
nimega, et ta pole rahul valitsemise poliit-
tikaga ülikooli suhtes.³ Ühiskondliku aja
aastas loomidega ülikooli nimelidki si-
guri. K. Põtsi dekadega 1936.a. märtsis
allutati ülikooli majanduslik-administratiiv-
tiivalt teadusnimega nimel.⁴

Tuues lahkelt allikas ühiskondliku ja
Tartu ülikooli vahel oli Tehnikatööstuskon-
na Tallinn ühiskondliku nimelise ülikool
oli ühiskondliku vartu, need on rahjanta ta
majanduslik ja teaduslikud huv. Tallinn

1 O. Elango, Tartu ülikoolist, lk. 7.

2 ENSU ajalugu, III kd, Tallinn 1971, lk. 339.

3 O. Elango, Võitlus Tartu ülikooli radem i mla
kandele 1934-1940, ENSU ajalugu niminimega "TRU Tõu-
metised", nr. 290, Tartu 1972 (edaspidi O. Elango
Võitlus... 1934-1940) lk. 56

4 "Rügi" teataja nr. 24, 20. märts 1936, lk. 427.

Tehnikaiilisele loomul peeti ilmas ka poliitilisi esmaise. See pidi nõgutama Tartu õpiküsimisi peitrikoone Pätri-Laido-neri valituse suhtes.¹ Tallinna Tehnika Institut alustasid tegevust 1. juunil 1936.²

1936. a. jätkus riigisõimu Centralisatsioonipoliitika eelisele suhtes ning 1936. a. septembris eitas Tartu eelisele valituse (rektor prof. J. Köpp, prorektor prof. H. Kruus ja prorektor prof. H. Peritz) eelisele usutavale laenuarv- palve, misde põhjendati malduse puu- du ning eelisele jahtivale õpikute tegevuse suhtes.³ See palve jäi rahuldamata.

Riigisõimu struktuurid rünnakut keolis- tus eeliselele madal, mis keeras kehtime 1. jaanuaril 1938. a. Kuni varem olid rektor ja prorektor valitavad, mis nüüd siin- tar rektor ametine riigihoidja ja riid- ministriksid eelisele. Tugendati ka re- ktori võimu. Kuni 1925. a. madale järgi kee- lus eelisele valitamine ja juhtimine kalgiaalul ameti- eelisele valitusele, mis 1937. a. madale läbid ka funktsioo- mid rektorile. Eelisele ametiajaks ei- mebar riigihoidja ka prorektorid ja dekanid.

1 O. Elango, Tartu eelisele (1920-1940) lk. 10

2 O. Elango, Võitlus... 1934-1940, lk. 57

3 Samar, lk. 59.

Aastail 1934-1939 oli Tartu ülikool li-
buudalaudaliku õpuitseoni antiivormas kestus-
uus Eesti. Kuigi poliitilised parteid olid un-
letud, olid siin Eesti üliõpilaste Selti,
Eesti üliõpilasmultride Liidu ja nende ühistes
kogudes veel mingil määral olemas õpuitseoni
organisatsioonilised alused. See oli läbi põhi-
murend väikesaadulike demokraatlike ja revolutsio-
nääriliste teadustöödega.

Nendes üldistes raamides kujunes ka Filo-
sofiateaduskonna kujum teadulikes Tartu
ülikoolis.

1919. a. lõpul taastati Tartu ülikoo-
lis alustas eniagen teod mitu teadus-
konda, nende hulgas ka Filosofoiateaduskond.
1925. a. oli ülikooli 142 määraline ^{õpp} kohast
Filosofoiateaduskonnale valdatud 33 õpp-
kohta.² Seega oli õppekohtade arvult
(aastal 1938) ülikoolis enikohal Filosofoiatea-
duskond. Seda võib rühendada rahvusea-
duste arendamise piiridega; ka valusitas
Filosofoiateaduskond ette suureli õpetajaid
suhkeliult rohuem kui teised teaduskon-
nad, mit teadulike teemal oli huvami-

1 O. Elango, üliõpilaseorganisatsioonide ... lk. 1420.

2 ENSURAKA, f. 2100, n. 4, 7-ü. 105. l. 37.

taane iuloonuga. Liraan keenen des Filo-
soofiataadusnoud monerone ra tein teaden-
kondi (kulte, filosoofia, ajaloo) oras.

Filosoofiataadusnoud tegeven uniivisital
on oluline tähtsuga, seit iin teinun,
rahvulise distsipliinide vaju eeti kula, eeti
ajaloo, eeti arheologia, eeti etnograafia ja
rahvaluule nügavun auudamine. Traasi-
agun teinulium juri iilivolis nend ala-
dye iinubani väärielt ei teidid. iili-
neoli iin teaduliku töö keene vabõht-
nis sodaulikul perioodil oli määrav. Eeti
Teaduste Akademiia loodi alles 1938.a.
ja kol oli rohuun puhtformaalne iuloom.

Häer oleven teos vugi iilman jätud Filo-
soofiataadusnoud rahvengut rolli: 1) olla
uugune humanitaaru haidungu spetsia-
listide etval iinistaja ja olla teaduliku
teo keenev erinitt rahvusteaduste alal.

Töö keotanikul teavis mitmeid ra-
nuu roos teia probleemide nügiga, iin
telle agun Filosoofiataadusnoud teinuleni-
ul eite keeniid. Kuna teinide proble-
mide teinuleniue ei ootund iinvali-
nuun, on jirdutud janiult iilidit loodi
iilvematye teadennoud tegevenit.

seini püüdnud igasuguse üldist laadi
 ajaloolis ülevaade kudem luuagust
 Filoloogiateaduskonnast. On valgetatud need
 ühikute teadlaste teinud vii ühikute
 teadustööd ülevaade. Seega on kirjeldatud ka
 eri mures ajaloolis ülevaade Filoloogiateaduskonna
 teaduskonna teinud aastail 1919-1940.

Töö kirjeldamine on teinud ENSU
 Riikliku Ajaloo Keskuse (ENSU RAKK) mater-
 jale. Nii kehtestatakse faktide allikaks on
 olnud Filoloogiateaduskonna nõuandjate pro-
 blemid ja teaduskonna aruanded. Samuti
 on teinud kolmeaastaste perioodid: „Üli-
 õpi laulete“ ja ajakiri „Eesti Kirjandus“,
 „Eesti Keel“ jt. Andmeid on teinud ko-
 dandilise perioodil võlja antud erialast vii-
 jandust ja teadustööd¹ Ii ühikute
 andmine mitmete õpetajate teadustööde-
 ja õpetajate on teinud teinud ala spet-
 ralistide arvamus (nende hulgas P. Aruk, E. Ka-
 mets jt). Teadustöö ühikute teinud üld-
 teinud teinud on teinud O. Elango
teinud teinud²

1 Tartu ülikooli Filoloogiateaduskonna õpetajad ja
 ühikute teinud, Tartu 1924, 1928;
 2 Tartu ülikooli Filoloogiateaduskonna õpetajate ja ühikute
 teinud ühikute teinud, Tartu 1932, 1935, 1939;
 Eesti Vabariigi Tartu ülikool 1919-1929, Tartu 1929.
 Tartu ülikooli ühikute ja teinud 1919-1932, Tartu 1932;
 ühikute teinud, Tartu 1937.
 2 O. Elango, teinud Tartu ülikooli teinud ühikute
 teinud 1919-1925, ENSU ajaloo teinud VIII, Tartu
 ühikute teinud, Tartu 1922;
 O. Elango, teinud Tartu ülikooli teinud ühikute
 teinud 1919-1940, ENSU ajaloo teinud VII, TEÜ Teinud ühikute 290, Tartu 1922.

statistilist materjali ja teisi andmeid on saadud väljasaadetud „Eesti Statistika“, viimasele poolt avaldatud igaaastarvete laengute saadetud¹ ja inilistest saamineidest.² Täiendava materjalina on saadetud J. Keskse, E. Saagaste, P. Püsti mäletusi.

Töö viisejuhatus on piiratud inloomuntade üldist olukorda üliõpuli ning üliõpuli ja kodanliku viigivõimude vahel, millest võttes võetakse määratl üliõpuli tegevus.

I peatükis selgitatakse õppekohtade jaotust inloomuntade aiuste osas ja õppejõudede koostamisel nimise protsessi. On piiratud niigi määratl inloomuntade teisi õppejõude, kes on loogitud laenguid vii juhendamisele seminarile. Väi valute juures on inloomuntadele koostatud aine õpetamise olukorda.

II peatükis käsitleb Filosoofiatraditsiooni juurde kuuluvad teaduslike üldide tegevust, mis etendavad tähtsat osa traditsiooni üldtegevuses.

III peatükis on räägitud Filosoofia traditsiooni õppejõudedest ja õpetamisviisidest. Lihtselt on matutud ka didaktilis-metodoloogilised seminarid, mis kuuluvad Filosoofia traditsiooni pedagoogika õpetusliku juurde.

1 Eesti Vabariigi Tartu üliõpuli laengute saadet 1920-1929 ;
Eesti Vabariigi Tartu üliõpuli laengute ja praetõike töökand 1930-1940
2 Eesti Vabariigi Tartu üliõpuli inilistest saamineid 1921-1940

IV matüna on pühendatud üliõpilastele.
 üliõpilasküsimuse on põhiline jälgitud asja
 üliõpilastele ulatav, on pühendatud lüüda Filo-
 sofiatööküsimuse üliõpilastele inimese ühise
 küsimuse.

[Faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

I matine

Õppejõudude kaunis ja teaduslik tegevus.
1. Õppejõudude kaunis ja komplekssus.

Filosoofiateaduskonna õppekohtade loomisel pidi silmas nii rahvasteaduste arendamist kui ka keeleteaduste ettevalmistamist vajadust. Aretati ka teaduskonna üldkultuurilist osa.¹ Neid eesmärgi silmas pidades oli 1920. a. filosoofiateaduskonna koostatud ette 18 profunni: eesti keel, läänmeheloomed, maali kultuur, eesti ja üldajaloolane, eesti ja võrdluse rahvalaule, ladinakeel, -romaanid, -germaanid, -inglise- ja slaavi filoloogid, indo-euroopa keelte ajaloolane, muusikaajaloolane, eesti ja rahvalaule muusikaajaloolane, üldajaloolane, eesti ja põhjamaade ajaloolane, pedagoogika ja filosoofia profunnid.² Profunnidile liidusid siis dokumendid: üldajaloolane, vana ajaloolane, eesti ja põhjamaade ajaloolane, filosoofia ja etnograafia erialadel ning kümme lektorikohta: kaks eesti keele alal, kaks vanade kultuur alal, 1 rooma, ungari

¹ Eesti Rahvaajaloo Tarku ilikool 1919-1929, Tarku 1929 (edaspidi Tarku ilikool), lk. 19.

² ENSU RAKA, f. 2100, n. 5. 2-2. 152, l. 5

raha, (ajaline, maitse ja vee kulu alal.
Plaanis oli moodustada veel lühemad kultu-
dutsioonid ja remini kultu profunne, mis
aga ei teostunud.² Linnas määratleti
õppejõududele rakendati veel alioõppejõude
ja madalreute, mille arv polnud kind-
laks määratud.³

Õtunnitajate ora õppeprotsessis oli õppejõu-
dudele, ulhpaist oli mui taktus õpe-
jõudude komplekteerimise leibi viimisel.
Seda teostat isja koonnetus teaduskond
ire ning teaduskonna koostise sualt vali-
tud õppejõud kinniteta, ulhpaist valitum
ja oludusminimeerim.

Teaduskonna teadusliku - ja õpetooid kon-
raldand ja juhtimise teaduskonna koos-
olevad (kogu) Hääleõigeus isleid ullet
ora teaduskonna papuunid ja det.undid.
Sõnaõigeus oli ka teinil õppejõududele kui-
antati nende tei konaldamist puudutavad
minimeerim. Teaduskonna valitumist teos-
tas dekaan, mis jälgis teaduskonna sualt
vaku isleid oluute leitavit ja kontrollis
õppejõudude ulhpaist leitumist.³ Dekaan
su adas teaduskonda ulhpaist valitumise sualt.

1 Taitu ulhpaist, lk. 20.

2 Samas, lk. 124-125.

3 Euti vahariigi Taitu ulhpaist uadus, lk 7.

Teaduskonna otusid reisid deraan viimase
pauna. Deraanile eliks teaduskonna ar-
jaja uinid oli teaduskonna sekretär.
Deraan valiti kolmeks aastaks teadus-
koosseisus koosoleku poolt, sekretär uibus
aastaks. Deraan valiti teaduskonna pro-
fessorite hulgaist. Eimereas deraamias Filo-
sofiateaduskonnas oli seitse kuni professor
Jaan Jõgeva, hiljem on deraamias tegutsu-
nud J. Mair, H. Rannul, P. Tõld

P. Bauman (= Haliste), P. Treiberg (= Tareel)
Filosoofiateaduskonnas, raamti uugu eili-
koosis uildne oli raamti õppejõudude koostä-
beu uingis. Nälimaalaste raamtamisa tõttu
puti uilikooli alampäevadel uerd 50%
kuugetest seiti seibi (uiliuilikooli linnast)²

Filosoofiateaduskonnas uisib õaneste uun-
lugeda noome teadlase (Talgren, Manninen,
Kittanen, Aduhug) kutsumise, kes oma-
dauid uireuili seiti uuli ja aitaud tõhu-
ralt saasa uuti rahuudimise raadisi uil-
muistamimise.³ uild uylina ei uisunud uili-
maalaud uile 5a uisimise õpetada.⁴

1. jaanuaril 1920. oli Filosoofiateaduskonna
nälimaalast kutsumatud õppejõudumid uis,
teitend rahuudimise uisire (7) ja uult-lari

1 Uiti Hobanigi Taitu uilikooli raadu 1925, lk 78.
2 M. J. Eireu, Uiti uilikooli uureimise raauuudimise,
"Päeueliit" n. 54, 24. uuebruar 1928.
3 O. Ekang, Uuitleu... 1919-1925, lk. 35.
4 Taitu uilikool, lk. 83.

ühena.¹ Aastail 1919-1939 oli Filoloogia-
teaduskonna tegevitus 7 muulast ja
23 välimaalast, naga kõige rohkem
võruldse teiste teaduskondadega.² 1939.a.
oli teaduskonna endiselt 4 välimaalast
ja 1 muulast.² Selle põhjaks oli kulle
mum oratöhtum, kus kehteti välimaalast:

9. augustil 1919.a. teimus esimene
numm õppejõudude valimine ajaline asu-
raga pealt & teaduskondade ehtpausul). Lään-
mere - noom kulle profunoris valiti J. Ketter-
ren, slaavi filologia profunoris J. Meising,
profunori kohundaitjater J. Jõgeves, üldaja-
lao alal J. Oldesopf ja ruuka filologia
detrendim. P. Haliste. Augusti teinul pealt
valiti (valiti) teiti ja Tohtjamaadi ajalao pro-
funoris A. P. Adulberg, profunori kohundait-
jater noomani filologia alal P. Gutmann,
maali kullitradum alal J. Maik, filologia
detrendim. K. Rannul ja filologia profu-
numi teitjater A. Kaalare kullumui J. Zaxov.
Ei merrid vadatrendid (õppe ülevand teitjad)
olid M. J. Eiren, A. Sildvik, N. Eumits
J. Aarik. Luteri amutit kaurand pidä-
ma K. Zaxov, P. Seeberg-Elversfeldt, B. Prav-
din. Tärsat õppe tei algust 20. sept. 1919a.

1 ENSU RAKK, f. 2100, n. 4. v.-ü 105. l. 38
2 Saumon, lu. 59.

valiti rahvaleuleprofessoriks W. Auelmosen,
professor kohematitejas eesti ja iidlkirjanduse
alal G. Seits, inglise keele lektoriks
J. Leidig ja eesti keele lektoriks J. V. Verki.
Eesti ja Pohjamaade muinasteaduse pro-
fessoriks valitakse A. M. Tallgren ning 14. mail
1920. a. kiiruitab Kaardemariidestuse ta-
ameti no.² Kuuntiajaloo professoriks va-
liti 5 kandidaadi (Strzygowski, Kuapp, Ger-
kenberg, Waldhayer, Kjellin)³ hulgest
T. H. Kjellin, kes töötas Tartus avari
1. XI 1924. ja lahkus siis, kuudes suure
töökoormuse ja väikese palga üle.⁴ 1920. a.
figuurevad ülikooli õppejõudude hulgas
linnas ulpoul kaudutele (vägja ametused
A. Tallas, kes rui enne ametine asuunist
ja K. Zaxov ning J. Bavin) inglise filoloogias
professor H. Mutschmann, pedagoogias pro-
fessor P. Pöhl, ja iudo-euroopa keelit-eaduse
professor M. Vasmer ja germaani filoloogias
professor W. Wiget, nadatundlid W. Frey-
mann, E. Piemer, G. Sabler, W. Stein, lektorid
H. Kethunen, F. Betsac, G. Sivers. Nüriis
eli 1920. a. kaiditud 16 professori
(kuusa filoloogias professori teiti dots. P. Ka-
lirbe) ja 1 dotsentuse ning 8 lektorikohta

1 Tartu ülikool, lk. 22.

2 ENSURAKA, f. 2100, n. 5, s-i. 152, l. 26

3 Samas, lk. 63.

4 Akademiilised teated, "ülikoolileht", 23. veebruar 1924.

ametis oli 6 eradolentü, u kaudel luges
M. J. Eiren.¹ Õppekohad olid enam-vähem
komplementeeritud ja õpetati nii astuda
normaalkeelge. 1921. alates amet filoloogina
professori kohale W. Schunied-Kowarzik ja
1. VI 1921. H. Kjellin²

2. Ajalooteadused.

Ajaloo uniuersit' ja ka õpetamisel Filo-
sofiateaduskonnas oli mat'kelipane un-
nated euti ajalool, mis tulenes rahhema
wdaulue poliitiline t'ellimennit ja ka
ulent, et varem ^{ajaloo} r'aitlus poluud
vartuvela euti rahue riimrohall.

Aastail 1920-1932 oli ajaloo alal eita-
tud 20 magistri- ja 4 aubimataid, neit
14 euti, 3 põhjamaade, 6 uidejaloo ja
1 ajaloo metodoloogia alalt.³

1934. a. vartales annedi uniuersit'el
mag'is H. Kuum, et õppeõudud luenguline
soomus on uus (see oli inleuunika
ka teinte erialade puhul). H. Kuum hiu-
das raaritari linuadi ajaloo uniuersit'.

Inspekti un oli kihelkondade ajaloo uniuersit'el.
H. Sepp, vartales r'omali annedi⁴, outab

1 ENSU RAKA, p. 2100, u. 5. s-ü. 74, l. 87

2 Tartu ülikool, lk. 188-189.

3 Tartu ülikool k'ouas ja ju ldi 1919-1932, Tartu 1932, lk. 95.

4 1934. k'onnaldati ülikoolis anneti uitorit'eaduste anneti
k'alt, kus vartand vartava ala uniuersit'it.

kultuuriajaloo uurimise vajaduse, millega
semine oli vähe tegeledud. 1934. a. P. Tavel
vaagides üldajaloo õpetamist ei ole rahul üli-
õpilaste kultuuriga, mis üldajaloo uurimise-
tul oli taastunud.¹

Ajaloo üliõpilastele õpetati ajaloo alusta-
dusi nagu genealoogia, paleograafia ja arhiviu-
tus, mis oli suurem õppeaine.²

Aastail 1919-1924 oli üldajaloo professoriks
Klaus Oldenop. 1909. raatus ta väike üli-
koolis deatoniivõtteid "Die Anfänge der ka-
tolischen Kirche bei den Ostslaven Eine kultur-
Sachung über die Formen der religiösen Ex-
pansion im Mittelalter" kus vaadati Soome
ja Baltimaade kristianiseerimise allikate
poliitilisi ja majanduslikke tegureid, kuid ei
tunnista neid ajalooalaseis märgiseid. Ol-
denop uuris rahvoloogilisi ja ajaloo-uo-
sadaloolgilisi probleeme.³ Tähtis Oldenopi
muna 1924. jäät üldajaloo professori vasa-
tees muna 1930. a., mil P. Tavel saab üld-
ajaloo professoriks.³ Tavel oli õppinud Peter-
buri ülikoolis. 1920. a. saabus ta see si-
gicraameid Tartu ülikooli juures, saades
loa kandidaaditöö siijutamineks teemal "pro-
aivnid tahtsamat Prantnu revolutsiooni

1 Eesti ülikooli üliõpilaste ühingu aruandekomitee (Eduard
üliõpilaste ühingu aruandekomitee) "üliõpilastele", 10. märts 1934.

2 H. Kruus, Prof. Klaus Oldenop "üliõpilastele" 20. veebruar 1924

3 CNSU RARA, f. 2100, n. 5, 7-11. 156, p. 20.

4 Vene ülikoolides õppinud alustanud raad
loputada mis kultuurid kane rahvalt.

ajaloo-riigutajate valgeteul" see te unis-
 tati I järgu diplomu väivilinen.¹ 1921. ai-
 metabaru ka kadulikuus stipendiaadiks ja
 Echaaku ülerandus lugeda XIX saj. teise poole
 ajalugu.² Taveli ümunniprobleemiks üloija-
 loos oli Suur Prantnu kodanlik revolutsioon.
 Sellist, et Tavel oli meletatud demokraatlik-
 -humanistlikult arvavad teemintut ka loou-
 gud, üksaadid, ünnimused. Seis nimetada ekt-
 sandid "T. Saralle elu ja õpetus", "Riigi prob-
 leem marxistlikus ja kommunistlikus ühiskou-
 nas", "Demokratismu õemus ja mõte"; looujad
 "Bakunini elu ja maailmavaade" jt. Seemisaides
 on Tavel säitlenud Th. Moreu, "Utopiat", Mac-
 hiaveli. H. printsipt, "Ulich von Hultkunt". Pida
 artikleid on Tavelil kütigjalee künimused.
 Tavel kui Teetuhui ülikooli õnandik oli
 NS. Kargeri auitaja ning roovtas ülojilistele
 juit rda autouit. ka J. V. Taulid kindas ka roouit.
 Loouguil amantus Tavel eitada eünevend
 vaadlid ja palju allikmaterjali, mitte niimid mü-
 tilist ruktumist. Probleemil selnes pikk
 hiitkõnograafiline on.⁴

1931. raikus deatouiväitkijja J. Naras leand
 "Die Livländische Güterreduktion" ja Päivat
 rda nimetati ka üldajaloo datouidiks⁶

1 ENSU RAKA, f. 2100, n. 5 r-u. 152, l. 8

2 Samas, lk 65, 71.

3 ENSU RAKA, fond 2100, n. 4, r-u. 81, l. 128, r-u. 82, l. 96
 r-u. 86, l. 79.

4 Jaan Kaurkult nimelised raadud andmed

5 ENSU RAKA, f. 2100, n. 4, r-u. 92, l. 128.

dotrendim¹ oma vanhaa ja järgis Varas
 balti - rama hiltariograafia esmijumid, võttes
 vaatlema alla Rootsi kuningarviumu ja riigie
 aadli vahelise võitluse², mille aja uduhuvissami
 talurahva majanduslikul olukorral. Oma teistes
 kaadulines teodes unni Varas põhiline majandus-
 ajalugu. J. Varas koos J. Lihel, A. Ornan, H. Sepaga
 oli "Eesti rahva ajaloo" toimetojaas³ Selle teore
 teadusliku töö on väga nõrk ning ta on reaalne
 määritlike ajaloolaste poolt negatiivse hinnangu.
 1938. a. määras riig. J. Varas Majandusteadusnõu
 majandusajaloo professoriks⁴

1935. a. I semestril⁵ alustas õpetamist üliõpeli
 magister E. Blumfeldt. 1940. a. sai ta üldajaloo
 professoriks.⁶ Blumfeldti unniarvialas oli
 Eesti XIII - XVI saj. agrariajalugu ja liin ajaloolise
 bibliograafia. Neid küsimusi käsitletas ta ka
 üliõpeli loengutes.

Vana - aja õpetaja H. Triidix^{antail} 1921 - 1926 õpetas
 di kaitjana ja 1926 - 1932 dotsendina. 1932.
 reovis õpetajate üheline soovadaminega, uhen-
 dati vana ajaloo dotsentuur sahe klassikalise
 filologia professoriga.⁷ Triidix õpetas sama
 kulus, tal oli väga teostatud oma klassika
 ja loengud ning loengud olid põhjalikud⁸

1 ENSU RAKA, f. 2100, n. 5, 7-ü. 156, l. 192.
 2 V. Klatt, XVIII sajandi Eesti talurahvaküsimuse käitle-
 mine teadusliku Eesti ajalooladuse, ENSU ajaloo küsimusi
 3 "Taru Toimetused" nr 290, Tartu 1922, lk. 217.
 4 ENSU RAKA, f. 2100, n. 4, 7-ü. 95, l. 214.
 5 ENSU RAKA, f. 2100, n. 5, 7-ü. 160, l. 111.
 6 Loengute ja maatlõike kaudu saadud 1935. I, lk. 20.
 7 ENSU RAKA, f. 2100, n. 5, 7-ü. 162, l. 2.

Eesti ja Pohjamaade ajaleht professori aartail 1919-1928 oli A. R. Cedeborg. Oma deutoivait-
 kirjja, mis raitles Pohja-Kejale raulandus-
 oluud paitat Pohjamaade, raites ta iluigi-
 keali jeeures. Paitat uela taitendas ta end
 mitmetes Euroopa ahiuides. Cedeborg tegeues
 Taites oli iljeras. Ta oigaimenis ajalehtie
 rahueladitruoni rojuumut, oli Aaadenuilise Aja-
 leo Selti (AAS) auktaja, Eesti Kirjandusilise
 rikoni paitimetaja. Cedeborg iutitruuul au-
 tati Taitum Riigi temarkiuu (majuu ENSU RARA)
 oppetruos oli ta roudlik; ta keues oigilikel
 iudiu duuabult. ¹ Oma loejuks raitles ta poh-
 jalikult vanumat periuudi, ruijueus paitis il-
 ma ruititruu analiuiiga. Uuemat aja Ced-
 borg ei raudelaud: loejuks loepend XIX raijandilisa.
 Cedeborg ruiuas iliojilari ruiina Post Eesti aja-
 lao Posti periuudi. Ta oigilikes olid H. Huumis
 J. Varas, ^{J. Kõnks,} ahiuauud A. Saaron, O. Liiu, jt. ³ Aartail
 1928-1932 oli Eesti ja Pohjamaade ajaleht profes-
 suur rautue.

7. X 1931.a. raites Hans Hans deutoivait-
 kirjja taamal "Taluahua raiuuiuu Lõuna. Eesti
 XIX raij. 40. aartail" nigg raitildes H. Sipa ja
 J. Varasga valitane ta Eesti ja Pohjamaade

7 ENSU RARA, f. 2100, n. 4, 1-i. 95, p. 164. } ut raitime ex.
 8 J. Kõnkselt ruitilnet raudud aud mud
 1 H. Huumis, A. R. Cedeborg 50-aartane "Eesti Kirjandus"
 nr. 6, 1935, lk. 252-254.
 2 J. Kõnkselt ruitilnet raudud aud mud.
 3 H. Huumis, A. R. Cedeborg 50-aartane, lk. 253.

ajaloo
 professorina¹ Lauslulist tegevat üliõpilasi
 oli Kruus alustanud juba 1927.a.² aastail
 1914-1916 õppis H. Kruus Tartu üliõpilasi
 ajalugu, mis aja mõistmiseks ning õpinguid
 sai ta jätkata alles 1921.a. 1923. lõpetas Kruus
 üliõpilasi magistrina³

H. Kruusi muinuseolijentiks oli: anti rahva
 mõistetud rasked ja taavi rakkedajate rasked, rasked-
 u Lääne- ja lõuna ajalugu, talurahvalikud ja rahvalikud
 liikumised Eesti. Teda huvitas eriti rahva oma
 ajaloo. Kruusi doktoritöö on teatud määral
 programmis eesti talurahva ajaloo muinuse-
 kus autor tõstatas määral ajaloolise
 hõlpsuseid probleeme. Talurahva mõistetud
 käsitab ra. "Pühajärve sõda 1841"⁴

Muinas XIX saj. kire poolt ühinevõimude liidu-
 mine muinuse algas 1920 ndate lõpul ja on
 teatud H. Kruusi viimase (varemalt olid selle
 probleemiga tegeleval kodanlik-idealistliku muinuse-
 luse ajaloolane V. Kruusi jt) Sii on muinas Kruus
 tähelepanu rahva ajaloolisele osale rahvaliku
 liikumise.

Ta oli eesti ajaloo üldkäsitluse "Eesti ajalugu"
 mõistetud ilmus 3 köidet, peatükkide ja ühe au-
 torid.⁵

Oma muinuseolijentide ja õpingute käsitlusi

- 1 ENSU R. ARA, f. 2100, n. 5. n. 156, p. 168, 179.
- 2 K. Tõrv, Haas Kruus 80 "Tartu üliõpilasi", 22. okt. 1971.
- 3 Prof. H. Kruus - uus üliõpilasi, "Üliõpilasi"
6. detsember 1934.
- 4 V. Maaüks, H. Kruusi 75 sünniaastapäevaks "Ajaloo
 ja muinuse ajaloo", Tallinn, 1966, lk 7-8.
- 5 Saare, lk. 9-10.

tutvustas H. Kuumis ka üliõpilastele. Tema luu-
gund inimloomus range viluhitus, ramed
ajal vabestis raskust : kahtes in oli autotuleku
ja tõime. ¹ Keskannoteis võib öelda, et kuigi
H. Kuumis selle perioodi töid polevad vahed kodu-
linnuli historiograafiale omaant idealismist, andis
ta siiski palju väärtuliku, mida nõuajude
ajalooleand saavad ära kasutada. Kuumis siin-
das ajaloolaste demokraatlikku lieri.

Eesti ajalugu luges H. Sepp, kes 1931. valiti dot-
sendiks, 1938. a. aga nimetati adjunktprofessoriks ³
Seppa Eesti keele ja luugud andlid taunivut
lehtoni vohreleht leaduvitelt, kuid jättis soovida
mehdi hüübevõrre ning nooremad üliõpilased ei
nuitand ta luugud amurale näidat tõtta kor-
ralikult jälgida. ⁴ Kuumisimistõis yetaalimeen
Sepp nojandus - ja rõjääjalool. 29. II 1931. a.
raites Sepp doctovavilekija teemal "Maeva
püramiid ja taluig 1700" ⁵ Ta on vohutand
siile vajadust vadhida vödu nojanduvitkent ja
rativadut apualit, kuid vadhur vadh. nojand
publ. rõjajaliu ja diplomast. liu künimisi. Tema kont-
reptuoon eesti rahuvahetoradi leadvit Põlja-
nojas on vään, ning tiigifad sellest, et kvatii
ja kudavliu Eesti vohd vohituvud nojanduvli-

1 H. Taer, dem. lemm 90 "Tarku üliõpilastele" 22. okt. 1971.

2 ENSU R KAKA, f. 2100, n. 4, 1-i 103, l. 97.

3 Kuu üliõpilaste vadhur alust nimetati 1. jan 1938.
endind ~~adot~~ endid vühur, adjunktprofessoritear.

4 J. Kuumist unilist vadhur andud

5 ENSU RAKA, f. 2100, n. 4, 1-i. 30, l. 133.

med oltnusnubid.¹

Eesti ja Põhjamaade ajaloo eradolendim 1919a. alates oli A. Sildvik; 1938.a.² nimelehti ka dolendim.³ Sildvik luges üldist laenu-
summut XIX saj. Eesti ajaloo⁴ ja arhiiviu-
dust. Arhiiviuude suureks on tegutsunud
ja Eesti ajaloo kinnimuri lugemud ka Otto Liiv⁵
1935.a. keites O. Liiv doktoriväitekirja teemal
"Die wirtschaftliche Lage des estnischen ge-
bietes am Ausgang des XVIII^{te} Jahrhunderts"⁶
1938. ilmus O. Liivi "Suur nägjaag Eesti"
1695-1697, mille eest ka sai auhinna Eesti
Ajaloos Kapitalilt.⁷

1939. keites Taitu ülikooli juures doktoriväitekirja P. Johannsen teemal "Siedlung und Agrarwesen der Esten im Mittelalter" ja 1940.a. A. Soom⁸
"Vene transiitkaubanduse probleemid ja Eesti liinid 1636-1656"⁹

Seega on Taitu ülikooli ajalooteadlaste tege-
vus üldiselt rünni tulemuslikas, kuigi ajaloo-
käitluses lähtuti rohkemalt, ideoloogilistest
kontseptsioonidest.

1 A. Sulg, "Ajaloos õpetamine Taitu ülikoolis 1920-1940, diplomaatöö", 1973, lk. 42.

2 ENSU RAKA, f. 2100, n. 4, r-ü. 105. l. 97.

3 Uue ülikoolide radu alust (kassas rehtim 1. jan. 1938) nimelehti endistest radolendist (Sildvik, Freymann, Eest, Liiv, Aarik, Aarik, Leivik) ümber dolendim.

4 J. Kerkumit nimiselt radu alust

5 ENSU RAKA, f. 2100, n. 5, r-ü 160 l. 33.

6 ENSU RAKA, f. 2100, n. 5, r-ü 158, l. 43.

7 ENSU RAKA, f. 2100, n. 5, r-ü 104 l. 207

8 ENSU RAKA, f. 2100, n. 5, r-ü. 161, l. 27

9 ENSU RAKA, f. 2100, n. 6, r-ü. 162, l. 53

Arheoloogia.

Aastail 1920-1923 töötas arheoloogiaprofessorina Tartu ülikoolis väljapaistev noormees Aadlane A. M. Tallyen (1885-1945), kes pani aluse Eesti arheoloogiale. Tallyeni töötas kolme aastaga läbi kogu Eesti kolleegiumi arheoloogilise materjali, mille tulemusena avaldas teose "Zur Archäologie Estis." Ta näitles Eesti materjali laialdast rahvusvahelist taustal. Tallyeni teemas on, et ta võttis arheoloogilise aine omamoodi loodulise lähenemise. Ta nägigi, et eriajalee muiniste levikus rajatakse vertaalselt ajajärgu määratlemise laad.

Aastail 1923-1925 oli arheoloogiaprofessorina Tartu Aadlane B. Wierman, kes uuris põhiliselt Skandinaavia ja Ida-Saaliimaade vahelisi seoseid I aastasaja lõpul ja II aastasaja algul, võrreldes riigilise ellinud arheoloogilise ainega. Normaanidele teema järgi ja vii läänmaade kultuurilised. ² 1925-1930 oli arheoloogiaprofessorina A. M. Tallyen, 1930. a. ³ asus ühtlasi kohale Tartu Kõrgkooli (1900-1968). 26. aprillil 1938 ⁴ näitlus "Die Eisenzeit in Lettland bis etwa 500 n Chr I" näitab "Maa ja mees" muiniste leidudest Lätis, kirjeldades kogu

¹ H. Jämsä, E. Tõnison, Arheoloogia aeg, Linnu- ja loomade ajaloo teadus, Tallinn 1970, lk. 209.

² Saare, lk. 210.

³ ENSU RAKA, f. 2100, n. 5, r.-ü. 156, l. 8.

⁴ ENSU RAKA, f. 2100, n. 5, r.-ü. 160, l. 119.

Ida -Baltikumis. Meie kultuurid liidavad
 kõrgelt A. M. Tallen ja W. Antoniewicz¹ varu-
 ülikoolid. Oma kultuuris ta loetas ema-
 kodult veevalt, et maailmale oli meie aja-
 vanne alguse rahaline vahetus paanide sta-
 tustalast ja loptine riivitan liidid riivakohy-
 hilgemalt/ajava mine vahetus aates on lü-
 men idarannide põhjamae eland loomade-
 hoiuud, loomade- helli hoiuud.² Tähtsamad
 Meie muinud, on veel „Entlaste kultuur mu-
 ul riivikoolid (1926) ja „Die Norzeit Entlands (1932)³
 õppejõud algust Meie 1927.a. Soovides
 seetas ta probleemid vahutamise riivikoolid par-
 telist materjali, mis riivikoolid teha lõpud il-
 leri. riivikoolid jõi kultuurid riivikoolid
 muinud riivikoolid riivikoolid ja allinud riivikoolid. Prob-
 leemi analiiviriivikoolid liivikoolid riivikoolid riivikoolid.
 riivikoolid riivikoolid riivikoolid ja riivikoolid riivikoolid.⁴

Arheoloogia loomade on loomade veel F. Sudeno.⁵
 Olulised olid Sudeno riivikoolid riivikoolid riivikoolid.
 riivikoolid riivikoolid 1933-1937 riivikoolid riivikoolid.

Etnoograafia. Eesti etnoograafia riivikoolid
 riivikoolid riivikoolid riivikoolid riivikoolid (1894-1935),
 kes 19 22.a. riivikoolid riivikoolid riivikoolid.

1 vt prof. A. M. Tallen ja prof. F. Haliste arvamus, Vahetus-
 Tartu ülikooli Eesti ja riivikoolid riivikoolid riivikoolid
 riivikoolid riivikoolid riivikoolid riivikoolid, Acta et Commu-
 bationes Tartuensis CXVI, Tartu 1938, lk 3-4, 9-10.

2 L. Laevits, E. Toivonen, lk 213

3 vt. A. M. Tallen, S. Karling, F. Haliste, Vahetus... lk 3-10.

4 J. Liivik, H. Meie ja etnoograafia muinud, Etnoogra-
 fia muinud riivikoolid riivikoolid riivikoolid, lk 354.
 5 CNSU RAKA, F. 2100, n. 5, s.-i. 161. l. 4.
 6 L. Laevits, E. Toivonen, lk 211.

nähtävi väärtide ajaloolises arengus, aga arve-
laid võhe ratsionalistid ja majanduslikud põlvkonnad.
F. Linnus (1895-1942) lõpetas ülikooli 1927.a.
magistritöös, magistritöö teemaks oli "Mõte ja
väärtuste suland Eestis".² Tähtsat teadusliku
lõhkumist 1928.a. lihvitudeti etnograafia dokum-
tuum. Õppeülevaade täitjana annab etnogra-
afia kohta lühema F. Linnus. 21. mail 1938.a. raat-
us Linnus doktoriväitkirja teemal "Eesti vaimu-
meiendus, Metsameiendus." See käsitleb kaasa-
Euraasia metsameienduse tead ja ujuvõimust ja
tegi autonoomse rahvusvahelise suhtluse. Linnus
on avaldanud veel jõgnisi töid: "Täbi- ja pelt-
müübid",³ "Lülvaste raskust ja väärtusi" (1932),
"Die materielle Kultur des Esten" (1932) jt.⁴

19. nov. 1938.a. raatuse doktoritöö G. Ränga
teemal "Saaremaa taluühendus". Olen enne
pidanud lauseid õppeülevaade täitjana vali-
ti ka niid adjuunktprofessoriks etnograafia
alal.⁵ Märkimist väärib G. Ränga monograa-
afia käsitlus "Täipi raskust", mis ilmus
1934.a.⁶ Etnograafia kursust on lühemad
on arheoloog E. Laid.⁷

1 A. Väin, lk. 238.

2 ENSU RARA, f. 2100, n. 4, v. ü. 83, l. 58.

3 ENSU RARA, f. 2100, n. 5, v. ü. 160, l. 150.

4 V. Täibi, 75 aastat F. Linnus sünnist "Kul ja Kirjandus",

nr. 5 1970, nr. 5, lk. 316.

5 ENSU RARA, f. 2100, n. 9, v. ü. 104, l. 13, 14.

6 A. Väin, lk. 237

7 vt. Lausum ja puustiliste töid raatuse 1936. alal.

Kuuntiajalaja. Kuuntiajalaja professorin
aartail 1921-1924. ol. kaalilane H. Kjellin.
Kjellin kōrtatar oma teides „Kaya Kida”
ja „Eeti kodakivand” miihinun Eeti XIII rajad.
arhitektuuri uidevkeit vanti (Gotlandi)
arhitektuuriga, viti Saaremaal ja Jõnavaal.
Sellel oli põhivõteline lōhtus sama mõju-
põhivõuval ~~omaldumise~~ reituvõlt.¹ Teist Kjellini
lahumust jai kuuntiajalaja professori Gaartan,
varentaan. Kuuntiajalaja looguid leger ma-
tuum kula ja kirjanduse varemaliu õppijad
L. Rudrauf. 1933. sai kuuntiajalaja profes-
oris vanti matilane - Sten Karling.² Oma
monograafia valla arhitektuuri kohta aritab
auter isku ^{ta} barokkstiili viraalul Eeti, vamaal
ajal vaitab ta arhitektuuri tihedalt poliitise
ja mõjandaja looga, mis mõjutavid chituvõnuud.
Karling on univand ja univand ja kaalvaid; ta
univandvõn kirjanduid vamaiteid univand vaitumini-
problomid.³ Looguid vilitvõvli jida Karling
1938. a. alater vanti kula.⁴

Kjellin ja Karling viraalvõlt balti-vama univand-
jateid ei vaitilvõud vanti vamaal univand enan,
sama kaloviraalvõnuudina, Põhu aritab vohaliku vama-
võna vōlja vilitvõnuud, univand uidevkeit univandvõ-
nuud Eeti. Balti-vama univandvõlt

1 vilitvõvli teaduse arendajana „vilitvõvli vait” 17. mai 1934.

2 M. Eller, Kuuntiajalaja univand, vilitvõvli vait univandvõnuud, Tallin 1940, lk. 252.

3 ENSU KAKA, f. 2100, n. 5, v. -v. 154, p. 103

4 Mart Eller, lk. 256-258.

descriptiivne metodi arendaid kirjeldis ja kirjeldas sõn-
 le-ajalooline metadiga.¹ Eesti keeleajaloo-
 kut seatakse üldiselt ühendatud teaduse V. Ugg
 ja A. Tamsu. 1939. kaks Tamsu üliõpilis-
 laenguid pidama.²

1934.a. märkis sten kirjeldis, et keeleajaloo
 profimise on vahendite poolt hästi arenda-
 tud. Seda ala ei seama tugev ühaldas 2000rd,
 diareentüüde rohu ja teise vahendite kulu oli ar-
 nua. Kirjeldis annab, et vähe on originaal-
 vanema keele kohta (maailm, voolpüü). Üliõpilised
 teadlased sunnivad hvi üldise keeleajaloo vaitu,
 mida õpetati approbatiiv³ ulatuses. Kuu- ja üle-
 artne programmis nägi ette tähtsust Eesti keele-
 ajaloo aines, mida aga oli vähe uuritud.⁴

3. Filoloogia ja rahvalaule.

Eesti keel. Eesti keele profimise teinud
 cand. phil. Jaan Jõgeves 14. VIII 1924-4. X. 1924. Hõrgeme
 laudumise sai Jõgeves Tartu üliõpilis. 1908.
 alates oli ta olulised Eesti keele lektor Tartu
 üliõpilis. Oma profimise ajaks ajal pidas ta
 luenguid põhiliselt kuuajaga Eesti keele kohta,
 mis peeti avaldas ka. Eesti keele
 ajaloo, mis lektor kirjeldas aetõite ühaldas

1 M. Eller, lk. 256

2 EWSU KAKA, f. 2100, n. 5, 7-ü. 161, l. 141.

3 Kodumaine üliõpilis õpetati (ja ainet kuuajaga ulatuses)

I laudumise = iluaste, II eum laudumise = kuuaste, III approbatiiv = akadeemilise

4 üliõpilis teadumise arendajana, üliõpilis lektor 17. mai 1934.

nimes ulatus.¹ Põrvalt J. Jõgevi nime au-
 ta kohal Andrus Saarele. Saarele lõpetas
 1921. Tartu ülikooli magistrika.² 1924. kehtes
 ta doktoriväitekirja teemal „Lõunaalused vaher-
 daded eesti murrede“. See on kogu geograafilis-
 -etiimoloogiline seire - erimees üllikad liis ra-
 me - ugi keeleaduse.³ ülikoolis pidas Saarele
 loenguid eesti kirjanduse, eesti murrede, eesti keele mor-
 foloogia kohta.⁴ Ta lemmikalaks oli eesti kir-
 jandus ja selle ajalugu.⁵ A. Saarele „Eesti mure-
 diallas“ pidi ilmunud rühmas viitum, kuid
 Eriksminnarekunde tõttu avaldati vaid 2 viitum:
 1938 - Eesti murediallas I, ja 1941. - Eesti murediallas II.
 Vanema eesti kirjanduse seiramine (publikatsioon
 ilmus tekstiga (kõrvaldatud raam A. L. Cederberg ja)
 „Eesti kirjanduse vanemaid mõldeküsi 1524-1739.“
 Ta elutöö „Eesti keele muudetud sõnaraamat“ ai-
 nultia oli raam juba kehtimaal: ilmunud harras me-
 allis 1958.a. 1944.a. Saarele lahkus Eestist, püües
 uude koolas Hpieler.⁶ A. Saarele tundis kuni
 uue vaitu keeleaduse ja katkestas uude raam oava
 õpilastele.⁷ 1934. iluhoonutades eesti keele alal
 tööd ülikoolis, märgib Saarele, et rahkenti-
 aaga üliõpilaste arvukuse tõttu keele õppe-
 mure, häirib teadusele kirjanduse väherus

1 P. Arink, Eesti keele ja raame-ugri keele õpetamine ja
 muuimised Tartu ülikoolis 1802-1952 „TRÜ Toimikund“
 viirik 35, 1954, lk. 92-100
 2 Arad muuikund katal „Üliõpilastele“ 8. novembril 1924.
 3 ENSV KAKA, f. 2100, n. 4. 7.-ü. 78, p. 222.
 4 ENSV KAKA, f. 2100, n. 4. 7.-ü. 82, p. 93.
 5 P. Arink, A. Saarele 70-aastase „Kuljälgyaduse“ 1962, nr. 6, lk. 379.
 6 P. Arink, A. Saarele (1892-1964) „Kuljälgyaduse“ 1964, nr. 7, lk. 445.
 7 P. Arink 70. Saarele 70-aastase, lk. 379.

«ndilide puude ei võimalda ette võtta muu-
deemimistekondi. Ta peab vajalikuks Filoso-
fiateaduskonnas amplituudi suurendamist, et vabas-
tada professorid õhtumatuks tööd. ¹

Eesti kuli lektorina teostas 1919. a. alates J. V. Veru.
Ta on kuulus kui Eesti kirjanduse uurija. Veru
si antiub kullendusele muusika (J. Anrik, V. Grün-
thal-Ridala) vastu, viidates nende liigul roome-
kantsule. Ta jätkustas kullendusele, et
et põhialused anti kuli edasitundamine pei-
tuwad rahvakeskuses. Suurimad muusika oli Veru.
koostanud «Eesti õigekulmine muusika ilu» mis
III kaites aastatel 1925-1937. See tõendas Veru
pealt juhitud kullendusele muusika loomise väi-
tu kullendusele roolu üle. ² Juba 1920. aastal Veru
tõotama matemaatika, geograafia, zoologia, õigekul-
mine, füüsika, kirjanduse jne erandiselt loomise
alal. ³ Tema koostööd loodi üle 30 erandiselt ⁴
aastatel 1923-1938. jätki Veru kullendusele
iluvallustamist Eesti kuli alal. 1933. aastal ta
Tartu ülikooli andoctoria. ⁵ Kodanlik üli-
kool hindas Veru ^{niiki} kirjandusele : 1938. aastal ta
peenisele ja edasi reis ta loomisele pidada vaid
õigekulmine konna. ⁶

Teinud Eesti kuli lektorina alates 1926. a. oli

- 1 ülikooli teaduse arendajana, ülikooli lektor 24. veebruar 1934.
- 2 Juba muusika loomisele Veru: 1925-1968, Eesti kuli loomisele 19-15
1968-1969, Tallinn 1969, lk. 5-7.
- 3 ENSURAKA, p. 2100, n. 4, 7. - ü. 24. p. 89.
- 4 Eesti kirjandusele loomisele Eesti kullendusele (edaspidi EBL
kullendusele) «Kullendusele kirjandusele. Tallinn, 1940, lk. 369.
- 5 Juba muusika loomisele Veru, lk. 7.
- 6 P. Anrik, Eesti kuli ~~ta~~ ja roome-õigekulmine kullendusele..., lk. 701

kullemendaja J. Aarik. 1933. a. ühiselt keeli
 lentsi keht kaalatare uig Aarika nei
 madatrendis. ¹ 1938. a. nimetati ta dotren-
 diks. J. Aarik lõpetas 1940. a. Helsingi ülikooli.
 Oma keelemendustöös propageeris Aarik
 rõuvenere-laenuid rõõkselt, näinult Seo-
 met-ja rõõmu keeli grammatikas rõõmu
 rõõmjal. ² P. Aarik järgi oli keelemendustöö
 ratud kaotunud uinuh, mit uulid rõõmud olust
 üldine keeli keeli. ³ Osa Aarika rõõm keeliki-
 mit rõõmudatud rõõm on rõõm rõõm rõõm-
 ul rõõm rõõm, rõõm, rõõm, rõõm. ⁴

Eesti keeli õpetamine on rõõmud ka Paul Aarikaga,
 kes ^{aastail} 1925 - 1929 õppis ülikoolis rõõm-õpi keeli,
 kuid rõõmud ka fonetika rõõm rõõm. ⁵
 1931. rõõm P. Aarik rõõmud "Eesti-keeli
 rõõmud keeli keeli." ⁶ 1. sept. 1934. a. rõõm P. Aarik
 Eesti keeli rõõm rõõmud. Samal rõõm
 rõõm ta ülikoolis õpetamine mitumet keeli foneti-
 kat. ⁸ 1939. rõõm P. Aarik rõõmud "Eesti
 rõõmud rõõmud", mis rõõmud rõõm rõõm-
 rõõmud rõõmud ja rõõmud rõõmud. 5. rõõmud
 1940. a. rõõm Aarik rõõmud keeli keeli ja

fonetika alal ¹⁰

- 1 ENSU RAKA, f. 2100, n. 4, s. -ü. 94, p. 31.
- 2 A. Saarek, Johannes Aarik "Eesti kirjandus" 1930, nr. 12, lk. 585-586
- 3 P. Aarik, Eesti keeli ja rõõm-õpi keeli... lk. 101.
- 4 A. Saarek, lk. 586.
- 5 E. Vääri, Propositsioonid P. Aarika rõõmud "Tartu ülikooli ühiselt" 12. rõõmud 1965.
- 6 ENSU RAKA, f. 2100, n. 4, s. -ü. 90, p. 133.
- 7 Ülikooli rõõmud, kes rõõmud rõõmud ja rõõmud
- 8 ENSU RAKA, f. 2100, n. 5, s. -ü. 157. p. 194-195, 267.
- 9 E. Vääri
10. ENSU RAKA, f. 2100, n. 5, s. -ü. 162, p. 20.

1938. a. kaasa moodustati mitmeidat
lugema magister M. Toome, kes 15. mail 1939.
raiekeskuse direktorina teinud „Eesti ta-, tä-ve-
hede komisioonist” loodud Eesti rahva-
kultuuri tsenter.²

Eesti kooli õpetamine rohkem kodanikuks peen-
dile Tartu ülikoolis tuleb märkida, et alahin-
nati kaardid Eesti kult ja ühe jäi Eesti
kooli õpetajate ettevalmistuse ühe piiraja, kuna
ta kultuuride üldaluseid teinud teinud
võtt; mitmeid ettevalmistuse andmine
tulevatele õpetajatele pole rahuldav.³

^{SOOME-UGRI KEEL}
(Läänemeresoome-kult) aastail 1919-1925. Eesotses

Tartu läänemeresoome-kultuuri professori Lassi
Keltmeni, kes teinud ^{XX} ühe raiekeskuse kultuuri
ühendust. Oma direktorina teinud teinud
kooli kodanikuks teinud. Keltmeni teinud
teinud harrastuse teinud. Oma teinud teinud
teinud „teinud”, teinud A. Anni.⁵

Tartu on teinud ühendust, teinud kultuuri,
teinud raiekeskuse teinud. ⁶ aastail 1925-
-1929. oli teinud teinud.

1929. sai teinud raiekeskuse kultuuri professori,
teinud teinud teinud, kes teinud teinud
teinud teinud teinud. Teinud teinud

1 ENSU RARA, f. 2100, n. 5, v.-ü. 160, l. 99.

2 ENSU RARA, f. 2100, n. 4, v.-ü. 105, l. 14.

3 P. Anni, Eesti kult ja raiekeskuse... lk. 102.

4 P. Anni, Lassi Keltmeni teinud „teinud” ja teinud 1963, nr. 4, lk. 254.

5 A. Anni, teinud teinud teinud teinud teinud, teinud
teinud teinud teinud 16, 1970, lk. 53.

6 Eesti Vabariigi Tartu ülikooli teinud teinud 1920, lk. 10-11.

A. Raun.¹

Saame -yri kulle opetamine inhoomentureus
Taitu uiliavolis tulub oileb jöyguist: Saamekand
ja Saameus oppimud seitleud löid Taitu uili-
avoli moame-yri röddlus suliteadus moamekad-
souna. Silh peitivuus miigens oli, et opit-jöl-
giana ugularakult augeut ajalavolult, ohtutai
muime slavaid kuli ja muudud miig seitleud
maalakultga. Negatiivuus miigens oli, et uguti
leiuti ihtlan moame-yri kuli oluavolu, notai
aukugulungga se saamekand uiltamulmuus ja saame-
-yri algmulluun.² Saame -yri kulle oppimud
oli muime isha autatud lööliculook, liiga
viki köihelpaan päinaki moitolakpöle, viataa jäi
raivilleuit iildu vöjja. Seutoh poluud uiliava-
li löpökal löidilau uiltavud ihtutai moame-
-yri autut.³ *emali 1872*

Saame kulle leutois ^{saamekand} 1919-1924 oli muigiter
H. Keltunen, päinaki löida muigiter Niino Seits.⁴
Muigai kulle opitai aastail 1923-1928 E. Siinaugi,
ku ihtlani tultvudat seitleui antiicnelt
ungai miiganduu, kultuuni ja ajalavga. Muigai
kulle on uul opitavud J. Györike ja J. Fazekas⁵
J. Fazekas on löyüud miigai (komi)kult.

¹ ENSU RAKA, f. 2100, n. 5, v.-u. 158, l. 63.

² P. Ruist, Euti kulle ja moame-yri kulle... l. 100

³ Saame, l. 102.

⁴ Taitu uiltavol, l. 190.

⁵ ENSU RAKA, f. 2100 (n. 415)-u. 101, l. 142.

Judo-euroopa kultuuride. Lühikest aega ¹ (1919-1921)

oli judo-euroopa kultuuride professoriks M. Van-
mer, keda asendas Ernst Kieckers (1892-1938).

Kieckersit on liinunud xiii harraldust kultu-
tundjate. Seminaarides on Kieckers käsitlenud
hiina, kopti, vana-iraani aegset kultuuri. Ta
andis ka õpetust olid P. Annala ja roonu-
-ugi filoloog A. Reinman. Kuusa romaani ja
germaani filoloogias õpetajad olid pikemat
aega vabanud juba ka loenguid ka uueks ajaks.

1934. a. hiinaste loenguid ka võimalusi
ilikaalis, märgib Kieckers, et roonuste õpe-
jõudude jalgad on liiga väinud ning uueks
aastaks nad end roonaste loengute loengute
oma Tartu ülikooli aja jooksul asendas Kieckers
hulgalt õpe- ja näinematuid (ilmaid romaani)
roonu „Ajakalade ladina kultuurilise“ „Maailma kultuurid“
„Siinjalatus judo-germaani kultuuride“ jne.

Klaunikaalne filoloogia. Klaunikaalne filoloogia ob-
jektiks oli muusa-roonu kultuur ning avaldused
(kuld, kirjandus, ajalugu, muusika). Tartu ülikoolis
oli klaunikaalne filoloogia jama eelkäitad 2 profes-
sori (ka vana ajaloo dotsentide arvus üia) ⁴

Aastail 1919-1923 oli ladina filoloogia profes-
sori J. Beyman, tema järglaseks sai W. Sörn.

Kuusa filoloogia professori tehti P. Haliste;

astail 1919-1926 dotsentide, 1926. a. alates

¹ Tartu ülikool, lk. 188.
² ülikooli teadus asendajate, ülikoolilaste, 12. mai 1934.
³ H. Laun, Ernst Kieckers „Eesti Keel“ 1938, nr. 8, lk. 162
⁴ Tartu ülikooli roonu ja pildid, lk. 72.

professorina¹ P. Haliste, vartates 1934.a. au-
kudile pidas klanikalise filoloogja jaoks nel-
detud rehte profnumeri kirjutanavas, kuna väli-
maa üliõpilades oli nende arv 4-5.

Klanikalise filoloogja katadrite võtmine ülesan-
dus oli ette valmisolede raamatliõpetajad kuu-
ja ladina keele jaoks. Tõrvaajal oli Tarku
üliõpilad olud riikliku antiõskulptuuri kogu
ja väitluste raamatukogu, mis aga üliõpil-
evakueerimisel Nõukoaale jäidki riiana. Seda
arjastu luges P. Haliste taastavas oma uurimis-
alal.²

P. Haliste üliõpilusegud oli äärmiselt
väärtustatud ja stitiseeritud, netõde jäi tal vähe
aga teadustööde teoks, mida aga üliõpilase-
tegu tall ette hõitis.³ Haliste lugejad kuu-
ajalud olid lüüvilise rüüloomaga, oma lugejais
mitineis ta aruolug H. Schliemann.⁴

Ladina filoloogja professor W. Siin oli juudi-
paitoluga, pärit ta lahastmist 1934.a. jäi
profnumeri korraut-uar.⁵

Vanade kulte spetsialiseer oli alguse ette usitud
2. detsembril. Ladina keele loetuis aastail 1919-
1933,⁶ ^{oli} mil P. Seeley - Elmsfeldt. 1933. kirjanduse-
uies vanade kulte loetuis kohadud ja P. Seeley-
Elmsfeldt oli muunitud aastail lahastma.

1926. alates oli kuu-keele loetuis K. Wilhelmsen.

1 Tarku üliõpil, lk. 188.

2 Üliõpilaste teaduse aruandjanna, "Üliõpilastele", 12. mai 1934.

3 P. Aristeel muunitud teadused andmed

4 ENSURRAKA, p. 2100, n. 5, 2.-ü. 158, l. 56.

5 J. Kõnksuult muunitud teadused andmed.

6 ENSURRAKA, p. 2100, n. 4, 2.-ü 941 p. 30.

kes 2. XII 1932. a. nimetati adjunktprofessoriks.
1936. a. alates töötas venelä auli õppejõuna
majade A. Kees, m 1938.² valiti lektoriks.

Teinud kaasa perioodi lõpus on kuuks auli veel
õpetanud H. Hiedel, 1940. a. ladinu kult V. Annus.³

Aastail 1919-1924. oli romaanis filoloogias
professoriks R. Gutmann, kes oli rahvuselt eest-
lane, aga paljud eetikult kaalis kunagi õppi-
nud. Niiõpilastele jäi ka meelde, et ta keemilise
ja keemilise eel kulega, mida ta psühhotehni-
kelt alati rõõmida püüdis. Gutmanni külbe-
duslike reisusakti oli, et nooru-õgu ja kelti
kuld on ugulaukud.⁴ Tänaht eeda on roma-
ni filoloogias professor olund kogu perioodi
jooksul varentne, mandina vaid aastail 1932-
-1933, mil ul kohal töötas C. Francken.⁵

Romaani filoloogiat on õpetanud v. An-
dunen ja E. Kiecken, 1935. a. kinnit unustat
kelater luges romaani auli ka J. Vagauy.⁶

1937. kaksen hispaania auli õpetama majade
E. Kenuile.⁷

Uunraani filoloogias professori aastail 1920-1932
oli Wilhelm Wigt (1885-1934). Wigt näitli ul-
ma muu kaaduliku aulitõuõuiga. Eesti ke-
mihelt on maikimimaitse ka õguun germani

1 ENSU RARA, f. 2100, n. 4, r-u. 103, p. 98.

2 ENSU RARA, f. 2100 n. 5, r-u. 97.

3 ENSU RARA, f. 2100, n. 5, r-u. 161, p. 47, r-u. 162, p. 89.

4 P. Anik, Mõeld Tark ühine õppitõuõuiga, Tartu Kõrgkooli Ühine Ühine

5 ENSU RARA, f. 2100, n. 5, r-u. 487, p. 78, 140

1969.

6 ENSU RARA, f. 2100, n. 5, r-u. 158, p. 56.

7 ENSU RARA, f. 2100, n. 5, r-u. 159, p. 11.

näkemys.¹ Aarteil 1919-1922 oli ingliiskie kateo-
 rias J. Leidig, neda arendas J. Eamusshaw. 1924.
 ams ingliiskie kateori kohale W. Peters, ~~arend-~~
 neda inlempuntas põlgan uhtkennine seelakene,
 metõtte velleandati ta uilikuoli valitruue
 poolt 1931.a.² Uunus ingliiskie kateorias
 nimetati C. Kavis³

Slaavi filoloogija. Aarteil 1919-1926 oli slaavi fi-
 loologia professoris L. Masing, 1927.a. arendas
 teda kaavi kadlane A. Stender-Peteren. Põrsat
 ta lahkuuist 1931. a. oli professor unni 1934.
 vakanutue. 1934.a. naites doaktori väitexija
 P. Ammas⁴ "Untersuchungen zur Geschichte der litvai-
 schen Personalpronomena" "P. Ammas" nait la
 veliti naites aartal slaavi filoloogija professoris.⁵
 Ammas luuktes na indo-euroopa kultuuradunet.
 Põrsat E. Lieckeri unni 1938.a. lirkid na indo-
 euroopa kultuuradunet luugjad P. Ammasale.

Slaavi filoloogija vakkolendine kuites Vilem
 Ermit. Ta doaktortõi kemas oli "Eesti ele-
 mendid vene ja teistes slaavi kultu", mis jäi ega
 raitmata.⁶

Slaavi filoloogija õpetajali viraandus oli õpetada
 na vene kult ja kirjandus. Vene kult unni-
 ule kedantõin uilikuolis jõiasti liiga vähe

Kõhikpauk: kodantõin Eesti orientatõison oli

- 1 uilikuoli kadlane arendajana "uikõpikpauk" 12. mai 1934.
- 2 ENSV KARK, f. 2100, n. 4, n.-õ. 127, p. 52. (1.0.79)
- 3 ENSV KARK, f. 2100 n. 5, n.-õ. 157, p. 36.
- 4 ENSV KARK, 50 mar, lk. 207.
- 5 Samas, p. 277.
- 6 E. Kujas, Vilem Ermit, 90, Emarek Selti Raamatamat 12, 1921, lk 209.

Kapitalistlikule Liinule. Nene kuleja oldi riin-
sai muunitaol aretama, sest see rääkis
olid nene õpikuleja. B. Prandi'ga ühigib, et nene
kedi õpetajat ettevalmistuse kuu jäi uada-
laas, sest rektive õpikorralduse juures
kedi liias rääki filoloogial, mis oli riigi lei-
eviala, tedi õppida teisi spetsiallumi.²

Nuioome lugu, mis uaitab, et doktoritöödel
nene kule alal uitali vaha vööri uad uuii,
juhtus 1928. a. kui rääki filolooga eadastunt
valpuniigant S. Steini piidid reitita dimulatu-
ni, kus taatles loetada nena ^{romantika} ~~romantika~~ E. T. Kk.
famaui loqvad riigi ^{A.S.} Pusiuiile kui veendunud
müstitikule. Nabile riig A. Stender - Pituren uigi
doktoriuuad S. Steiniile jäi omiitama. Saual
aatal S. Steini lakkus taatend.³

Nene kule lutoias 1949. a. alakes oli B. Prandi,
kus kaotas Von-Euti lovaamatu.⁴ 1952. ka-
sas nene riigandunt luguua talmas Adami.⁵

Rahvalumele. Rahvalumele alal luguuud i liioolis
tuntud eadlaud W. Anderson, J. M. Eiren, O. Leo-
niti, E. Pärn.

Tailu i liiooli rahvalumele prof enouies 20 aastat
jakkunt oli Walter Anderson (1885-1962). Anderson
rai riigumele laudun taamari ja Pituburi i li-

1 Kadantikus i liioolis rektive aiumituburi järgi kedi õppi-
da naja ni spetsiallumi

2 T. P. Põltsu, Põltsu juurdeuud 8. Märkukseni juurdeuudeme,
"TRU riimelid" No 35, 1954, lu. 167.

3 saual, lu. 162

4 ENSURAKKA, l. 2100, n. 4. 2.-ü. 101. l. 179

5 ENSURAKKA, l. 2100, n. 5. 1.-ü. 157, l. 1.

Kaalis. 1923. ilmus Andersoni teos
 "Keiner und Abt die Geschichte eines Schwans"
 ja 1931. a. "Der Schwanz aller Hildebrand. Eine
 vergleichende Studie." und (sõid an t. kroonipoolt
 algatet ajaloolis-geograafilise uuringu meetodi um-
 berõidisteks, mille baasil ajakirjandus aetivis-
 tic ilmuailmas uatam ja kronoloogis mitam
 sealtabandit raamer. Anderson oli spetsia-
 nemund rahvusvaheliste le aiutemadeli:
 neli veldam oli ka kultuuris: Ande-
 son oras 40 kult. ¹ Andersoni aolte tulle
 maikida, et ka jägis rahvaluult emi aja
 iramur, ^{mitte} armetades neli psühholoogilist ja natura-
 ret andjüada. ² Eesti keeles profumir ka
 rahvaluult kogumiga: ka opanimeis eesti luke-
 laulude roga (6000lk.) ilikoolikarudis on Ande-
 son lüpmud teemaid: Vana Testamant eesti rah-
 valuult, Lõundilaulud, Teks, Kriat Eesti ja mujal.
 Neomud eesti folklooritid roid illovalmi-
 tuu teadulimur Eo's W. Andersonilt. ³

Mitmeid kirjutiini avaldas Anderson ka
 eesti rahvaluult: "Mannipäevine Eesti 1921", "Tartu
 ilikool rahvaluult", "Laul emigraatidest eesti rah-
 valaditruunijus." Anderson oli lianas veel

kuumutatud muusimarta ja kirjandus, loalane.
 1921-1929 oli ka, Tartu ilikooli Teinutirk "Matai-

1 P. Ariste, Walter Anderson "Tartu ilikooli ühaud" 21. sept. 1962
 2 E. Elango, Tartu ilikoolist, lk. 11
 3 E. Elango, Prof. Walter Andersoni teadulimur lüpmud
 "Eesti kirjandus" 1935, nr. 9. lk. 444.
 4

meleja ja „Eesti rahvalaulud I-V“ väljaandja.¹

1919. aastal ilikoolis töid M. J. Eien (1857-1934) Tartus 1921-1927 oli ta rahvalaulu iirikannu professor ja kirjeldus õpetas eadotundlik õppelga.² Eieni loomingu materid olid: eesti

rahvalaulud ja mütoloogid, rahvajutud, rahvalaulud- ja jutud, „Kalevipoeg“, „Kaleveta“, jne.

Professori loomingu iirikannu materid ja tegevused, huvitavad materid ja pillide eadotundlik materid 1919-1926 ilikoolis Eieni. Eesti mütoloogid materid keites. Ta on avaldanud üht 2 muu-³

raamatit „Müüjõulud“ (1931) ja „Kevadine juba“ (1932)⁴

Eieni oli aktiivne rahvalaulu kogumise organisatsioon. ^{hoides}

W. Anderson teada 27 aastat jooksul jätetud J. Kivimäe muusika materid muinam. rahvalaulu kogumise.⁵

Eieni rahvalaulu kogumise muusika on ~100000 la.⁶

1927. aastal töötas ilikoolis rahvalaulu eadotundlik O. Laanits, 1938. a. nimetatati ta dotentiks.

O. Laanits on jätetud väga andraks, äärmiselt iirikannu materid ja iirikannu materid (ta lõpetas ilikooli 3 aastaga)⁷ 1926. a. keites Laanits dotentiteid ja „Eesti rahvalaulud I“⁸

Ta kirjeldas ilikoolis rahvalaulu muinam. kogumise ja keites. Oma teos „Eitwische Volkstümlichkeit und Mythologie“ (1932) iirikannu materid

1 P. Ariste, walter anderson
2 E. Pärt, M. J. Eien folkloristika, Tartu 1938, lk. 4.
3 Saamas, lk. 5-6.
4 Saamas, lk. 34-36
5 W. Anderson, M. J. Eien (1857-1934) „Eesti kirjandus“ 1934, nr. 9, lk. 396
6 E. Pärt, lk. 11
7 H. Pärt, „Eitwische Volkstümlichkeit...“, lk. 53
8 Tartu ilikooli, lk. 198.

4. Siijandus.

Eesti ja üldsiijandust luges üliõpilas G. Suits (1883-1928).
G. Suitsu loenguid silmas pidades, valitud, raara-
kirjuse rõuast, rahvast oli kuulamas alati
vahvasti.¹ Oma loenguid ümber Suits
nägi väga rüüa, millega jäid vahel loengud
süü ära.² 5. vab. 1921. a. kirjutas üliõpilas
aulas Suitsu esile "Shakespeare'i näitleja maail-
maajal" Oma loengutele te ei tas valitud
matemaatiline maailma siijandus (Vollaine, Rolland jne.
Käntles
maailmaajal ja haldus siijandus. Tähtselt
luges Suitsu seltsi puuduvad ja rüüa-
kand siijandus³, mille tõttu ka lüü-
koormus oli väga suur. Normaalses vab
alust, kui siijandus jaas ahel valitud
vab 1. sisse (dokument) siijandus luges
Suitsu maailma siijandus (Kreuzwald). Siin
tuli alustada maailma siijandus: Suitsu
siijandus maailma siijandus jaas-
jaid üliõpilas.⁴ Kõnnu maailma siijandus
alust ja siijandus siijandus.

1924. a. Andrusi siijandus (AKU) rüüa-
alust siijandus, G. Suitsu, kui rüüa-
vab maailma siijandus professori H. Kahu maailma
maailma siijandus maailma siijandus

1 R. Kleinilt maailma siijandus

2 E. Pärn, Maailma siijandus Suitsu maailma siijandus, 1928, nr. 9, lk 566.

3 R. dudda, Yhtä Suitsu maailma siijandus jaas maailma siijandus, 7. detsember 1923.

4 E. Suitsu maailma siijandus

5. Filosoofia ja pedagoogika.

Filosoofia õpetamine oli eel nähtud 1 professe-
muri ja 1 dotsentuur. Selline õppekord on
paljud vastavus vajadusega, mit filosoofia kurs-
siviselt palju eudistiipiline nagu filosoofia
ajalugu, loogika, psühholoogia, etika.

Esimene filosoofia professor oli A. Kaas, kes
surma tõttu ei saanud teile aru, 1920. a. esime-
seks nimetatud oli professor Laidet K. Zaaniga
niisugustel 1921-1927. W. Schmitt-Kawarziiniga,⁷
on luges sama kooli. Filosoofia eadokumendi
oli W. Freymann, kes 1928. aastal doktoriväite-
kirja „Platonis Suchen nach einer Grundlegung der
Philosophie“² 1928. a. hakkas õpetama ühendamise
ja filosoofiat lugema ka Alfred Kaas, kes
22. okt. 1934. a. saatis doktoriväitekirja teemal
„Beiträge zur Logik des Typusbegriffs“³ 1935. a.
hakkas Kaas lugema pidama filosoofia ja peda-
googika dokumendi. Kaas avaldas ka mitmeid
raamatuid „Siinjohatus filosoofiani“, „Kaasikut
filosoofiat Inglise- mõlemad ilmunud 1938. a.⁵
21. aprillil 1939. a. saatis Tartu ülikooli juu-
ri doktoriväitekirja R. Hippini teemal, „Erkenntnis
Tartu als Wahrnehmung und Erkenntnisvorgang“⁷

an 1929. a. oli ülikooli lõpetanud filosoofia -

¹ Tartu ülikooli, lk. 188.

² ENSU KAKK, p. 2100, n. 4, 7.-ü. 84, p. 106

³ ENSU KAKK, p. 2100, n. 4, 7.-ü. 97, p. 144.

⁴ Eesti Vabariigi Tartu ülikooli lühis- ja peatõelise teadusteaduste 1935. a. p. 13.

⁵ ENSU KAKK, p. 2100, n. 4, 7.-ü. 104, p. 205.

⁶ ENSU KAKK, p. 2100, n. 4, 7.-ü. 97, p. 144.

magistriina.

1927. ¹ sai psyykologian professorin Kouvolaan
 Ramul ^{*}, kes varem oli (toilaudet) filosofian
 ja psyykologian dozentina. Ramul on Peter-
 huri üliõnnele samanaelise: lõpetas selle 1908. a.
 1922. a. sajas Ramul Tartu üliõnnele junn-
 de psyykologian laboratooriumi ³, kes üliõnne-
 laud meelitand partilise hajutand: psyyko-
 loogia alal. Psyykologian aland siijanduse
 oli niivapaistvaas saantusem K. Ramuli alga-
 järan „Psyykologian õpik“ (1933), mis oli nää-
 ratud keemolidele, aga liidli saantusem ka
 üliõnnele. ⁴ Oma lueyutele kutvutand ka üli-
 õnnele ka Paulari klainalike katatye. E-n-
 giteud uflexiit, mis saitatad aiut infosum-
 nibeut lueyute saantusem. ⁴ Ramuli jahtai
 nel intelliõnnele unimist ja anuõnnele un-
 raldamist keelidele. Ka kutvutand ka üliõnne-
 lai õpetajaõnnele psyykologianiga. ⁵ 1936. a. ilman
 Ramuli „Kvalitatied psyykologianit.“ ⁵ 13. mail
 1939. a. seibtes Ramul doktoriväitõnnele Ramul
 „Mathematik und Psychologie, Beiträge zur Geschich-
 te und Theorie der mathematischen und der
 phänomenologischen Psychologie“ ⁶

- Filosoofia õppeõnnele lueyutele unimist
- 1 E. Kuumeta järõõnnele K. Ramuli keemolidele „Teadusliku psyykologian
 ja elu“ Tallinn 1969, lk. 197
  - 2 A. Mõõnnele niivutata Ramulit niivutata filosoofia professorina,
 nel psyykologian professorina Kouvolaan üliõnnele unimist
  - 3 E. Kuumeta, lk. 197-199.
  - 4 A. Põõnnele, „Mat. Kouvolaan Ramul, 90 aastane“ „Edasi“ 2. sept. 1969.
  - 5 A. Põõnnele
  - 6 ENSU KAKO, p. 2100, n. 4, 7. -ü. 105, p. 14.

oli suur. Psühholoogia aratähtsus saanud
 K. Kammul püüdnud põhiline psühholoogia-
 alane tegevus. 1934. a. oli filosoofial
 aineke valikus populaarsuult 3. koht.
 Filosoofiat õpetati ka talviseks pedagoogi-
 dib teinud teaduskorraldust. Õppunud ole-
 elapüüdnud näidata veel ka, et iseloom-
 lüüa üliõpilasi oli filosoofiale määratud 3 pro-
 fessori.¹

Õpetuse andmine filosoofias toimis, sadan-
 lise objektiviitlikus ^{teaduskorraldus} laadis, kuid ne õppeis-
 võimaldab üliõpilaste stügendina progressiivse
 filosoofiline mõtte suunas (utopiitiline idealism,
 sotsiaalsed jms.)

Pedagoogika professorid, oli aastail 1920-1930
 Peeter Tõel, kes valitsel oli lehtkirand üli-
 kooli kuraatorina. P. Tõel oli kriitlik-komen-
 tatiivne suhtumise pooldaja.² 1925. alates luges
 pedagoogikat ka J. Torik. Tähtsat P. Tõelu suuna
 1930. a. läänid pedagoogika professorid kohan-
 tavad ühe filosoofia professorid. Õppetöö
 jaotati A. Kaardi, J. Ertani ja A. Elago va-
 hel, kes kindaid pedagoogikas koalitsioonidulise
 suuna, mis lähtus siinusest, et seal ja saava-
 kus peavad olema antud suund, misse võlja-
 maal magilusevastelid saadud, arendama

1 üliõpilaste teaduse arendajate, üliõpilaste 24. ^{veeb.} 1934.
 2 O. Saago, Tartu üliõpilast, lk. 20.
 3 Tartu üliõpilast, lk. 192

Mündub

Küüki lapses püüvaid väimeid ja sel teel
 loomus eeldused niipärast maailmaareast välti-
 misest.¹ Tegelikult moodustas see osa muud
 kodanliku klainipoliitika teostumist tarvetem kuu-
 du. 1934.a. inlase aumtades pedagoogika õpe-
 tamist üliõpilas, nägib f. Entam, a do-
 minantis sama pedagoogika uigji. Tugliu-aumu-
 nite pedagoogiline kirjandus on olnud vähem kur-
 ris, sest tugliu kult üliõpilased on olnud vähem
 kui sama kult. Teaduslikus uniuunite'is
 tegeldi kõige rohkem anti koalitsioon uniuun-
 niga, uniuuniojektis oli veel anti laste iu-
 tellisestus. üliõpilas õppejõud olid haritud
 ka nooli arendamisel hõlmasid (töö indivi-
 dualiseerimise ju) ² 1930-ndatel oli pedagoogika
 preferummi tähtsuse piduvalt päevakorras,
 aga ta lemmudeta. 1938.a. raites f. Tok dok-
 toirväitaja teemat „ Eesti laste iutelligents“³
 kus jagab pedoloogide uniuunite. 1934.a.
 on A. Elango avaldunud raamat „ tarvatuskodus“⁴

Liraks eljund moodeldud õppekohtadele
 laudid 1928. Filoloogiateaduskonna juurde
 muunika õpetaja noht-riig üliõpilasliku abiõppe-
 jõuna aum val kuõlame A. Karafin.⁵ 1953.e.
 eritas Tartu üliõpilas ühig fondi teadus-
 te edendamiseks lastelise fondi teaduste

1 Eesti A. Elango, Eesti keele ja pedagoogiline uniuunite
 Tartu 1968, lk. 70.
 2 üliõpilas teadus arendamist, üliõpilaslike Raamatid 1934.
 3 ENSU KAKA, f. 2100, n. 4, n.ü. 105 p. 75
 4 ENSU KAKA, f. 2100, n. 4, n.ü. 97, p. 180
 5 ENSU KAKA, f. 2100, n. 4, n.ü. 84, p. 105

professori ülevalpidamine, 1934. a. alguse
ametis: Juudi teaduste professor ning
ametine määrati O. Valkontsi.¹ Selle (õppe-
laubi) raames õpetati juudi kulti, kirjandust
ja ajalugu.

1927. kaati Filosoofiateaduskonnas Friedrich
Purrovi -(Purro) 1890-1969 algatunud õpetus
bibliograafiat. Purro oligi bibliograafia õppe-
jõu, ühtlasi ka ülikooli raamatukogu direktor.²
1938. alates oli Filosoofia teaduskon-
nas ametine paadud kooliteaduste erijõu
M. Kesk.³

Teaki raamatu ühe ühtlasi kaotatud pidamist
mitmed välisriigid omal ajal üleval taime
ülikoolis vastavate rahvaste kulti ja kirjanduse
erijõudeid. Rootsi kulti lektorina on tege-
lenud E. Kjunger, E. W. Furell, O. Sverowius, K. A. Erik-
son, N. H. Lindberg,⁴ Greta Wierlgren. 1930. aasta-
ti Rootsi valitsemis puult rootsi kulti ja kirjanduse
professor; riigi ains ülikooli professor P. V. Wier-
lgeri⁵ (austis kulti ja kirjanduse riigi üheks valit-
savaan õppeaineks). 1922. a. alates oli praeguse
kulti ja kirjanduse osakonnas õppejõu
professor J. Rudraut (1890-1968), kes oli ka
auditiiriga teadlane. Ta juhatas Prantsuse
Teadusliku Instituudi (austis ülikooli juures) ühistu.

1 ENSU KAKA, p. 2100, n. 5, r.-ü. 157, l. 24.
2 E. Oinas, Friedrich Purro "kulti ja kirjanduse" 1969, nr. 12, l. 768.
3 ENSU KAKA, p. 2100, n. 5, r.-ü. 160, l. 75.
4 Tartu ülikool, lk. 197.
5 ENSU KAKA, p. 2100, n. 5, r.-ü. 156 l. 36.

Tõnu Lemah loodi ühelaia pantuuse kirjanduse raamatukogu ja pantuuse muuti illustreeritud diapositiivide kogu. Lühikult kokkuvõttes leitud Tartus laialdast vastukaja.¹

1926. aastal nimutati itaalia valituse poolt itaalia kooli ja kirjanduse õppejõuaks "professor" ²; ta jõudis siia olid E. Fleri, C. Tivoli ³ Borgogno, Valpicelli ³, viimast 1937. a. asendas Judo Montanelli, kes oli demokraatlikult muudetud. Montanelli olid muud plaanid: itaalia kooli õpikute välgandamine eesti kooli, itaalia - Eesti sõnavara koostamine, avaldada eesti kooli itaalia ajalugu ja kirjandusliku. Siis juba 1938. a. kirjandus avaldati ta muutarõõmsalt R. Wainiga. ⁴ 1940. luges itaalia kult M. Magini.

1933. aastal peale kooli lektoraat - ametine määrati J. Kaplani. ⁵ 1937. aastal Eriikki kooli ja kultuuri lektoraat, kes hakkas tööle Leopold Silberstein. ⁷ 1936. a. tahtis Saksa natsionalistliku propaganda eesküügi avaldada Tartu ülikooli ja ühelaia jama ühelaia õpetaja, mis aja elavustes. 1940. a. ne ühelaia õpetaja - leadi rava kooli ja kirjanduse eipitsemise kirjanduse ametine amn K. Schinert. ⁸ 1940. aastal ka liti - ludi kultuuri lektoraat, lektoraat valiti K. Daviis. ⁹

¹ P. Narmakuud, Judo Montanelli "Tartu Kirik ülikool" 23. novembril 1962.

² Tartu ülikool, lk. 197

³ ENSU KAKA, p. 2100, n. 4, nr. 96, 99, 107.

⁴ A. Narmakuud, K. Kaur, G. Kaur, filosoofia doktor Lucien Kaur, Tartu Kirik ülikool" 29. märtsil 1968.

⁵ ENSU KAKA, p. 2100, n. 4, nr. 94, l. 50

⁶ Kaur, ja montanelli lühik raamat 1937, lk. 20.

⁷ O. E. Kaur, Tartu ülikool, lk. 21-22.

⁸ ENSU KAKA, p. 2100, n. 5, nr. 162, l. 59.

II parteine

Filosoofiateaduskonna juures tegutsenud
akadeemilised ühendid.

Teadusliku töö organisatsioonid ja õppekõõ
teaduslikud ühendid olid tähtis koht teaduslikel
ühenditel. Nende tegevus oli üsna mitme-
palgeline ja metoodika on rääkides üldiselt, mis-
dotted põhilisemate tegevusalade määratlemine.

Selleid töötid võivad olla õppejõud, üliõpilased
ja ajakirjanikud võlgadest üldiselt. Selleid
uusimad ühendid võivad rahalistest vii-
melistest ning tegevuse edususe viimastest et-
as üldiselt ja kultuurkapitali loomis.

Akademiilise Ajaloouuringute ja uurimise ühendi
11. märtsil 1920.a. Tegevuse eesmärgid seati
1) ajaloolise hui äratamine 2) Eesti ja Põhjala-
de ajaloo uurimine. Selle liikumise on
asutaja loomis olnud järgmised:

Aasta	1920-1921	1921-1922	1922-1923	1923-1924	1924-1925	1925-1926	1926-1927	1927-1928	1928-1929	1929-1930	1930-1931	1931-1932	1932-1933	1933-1934	1934-1935	1935-1936	1936-1937	1937-1938	1938-1939	1939-1940
Liikmiku arv	40	54	71	83	100	107	118	59	62	74	75	83	99	103	93	91	95	99	25	

Selle on saanud teinud 2000-3000 krooni¹
Kultuurkapitalilt ja üldiselt suuri 1100 kr.
olevalt suurematest asutest.² Põhiliselt töö-
võimeid nagu kirjalik ühendid pehul olid ühisest
kõrvald, mis suurend aktiivset ja üliõpilased.

1 A. Sulg, Ajaloo õpetamine Tartu üliõpilaste 1920-1940,
Diplomitöö, Tartu 1973, lk. 79.

2 ENSV KAKK, f. 2100, n. 4, lk. 90, 92, 94, 107

AAS ajamine stiipendiaatide kaudu ajalehes
 lüü vahetraditsiooni referent. ¹ Tema eel-
 dem oli ka ajalehes kaudu publikatsioonid,
 mille peitumisel oli tõhtis roht. Ajalehes "Ajalehes
 jal." Ajalehes ümismu avaldati ultri "Täi-
 metirbe". Nii on nendes ilmunud lüid E. Lai-
 dilt, J. Varaselt, O. Liivilt jt. ² Selti saavut-
 us oli ka "Eesti kirjandusliku liikumise" (1926-1929)
 ja selle teinuduskoide (1940) trükk (aiimetaumie
 Selti teinud ajalehes teinuduskoide saavut-
 mine, aastail 1930-1931 lõpetati saavutade kaudu
 taumie roja. ajalehes alal ja lüid teinudus-
 neri pealt jahitud vana-aja saavutade (umbes
 8000) kaudu ³. Ajalehes lüid kirjandusliku
 lüid teinuduskoide vana-aja, E. Blumfeldti
 katmetes, Eesti ajalehes kirjandusliku 1877-1977 ⁴

Akademi line Euraali Selti (AES) euraali-
 kaudu teinud 23. märtsil 1920. a. Aasta-
 -lühete kaudu olid L. Kibum, M. J. Eira, M. Vaher
 J. Jõgeva. Selti teinud poliitilise kaudu saavut-
 mine, kaudu kirjandusliku kaudu teinud.
 AES jakti nimele teinud kaudu: ajalehes-
 ult kirjandus 3-1/2 aastat teinud kaudu olid
 vana kaudu. 1922. kaudu ultri vana kaudu
 ajalehes "Eesti kal" ⁵ Selti kaudu oli lüid

teinud kaudu : 1929. a. teinud üle nime-

1 ENSU KARA, p. 2100, n. 4, r. -ü. 90, p. 399.
 2 Selti ultri, l. 351
 3 ENSU KARA, p. 2100, n. 4, r. -ü. 90, p. 399
 4 E. Laid, Eesti kirjandusliku liikumise ajalugu, Tallinn 1970, lk. 31.
 5 A. Kall, Selti kaudu Euraali Selti, Euraali Selti
 Aastaraamat 16, 1970, lk. 8

andmaist usuvolekt, et ulds kaotas auto-
neemia ja lühem Tõduske Akadeemia alla,
mille liikmed nunn mahem oli määratud
nastrioonilise k. Tõlki valitsem. Seltsi riisu-
nord muudetud rakend, et valitsem rõõpi uld-
nile anted lueveri (1938.a. 3 vana) ¹

Akadeemilise kirjandusühingu (AKÜ). Aasta ühis-
kusevõlgu panti 12. märtil 1924. Põhikirja ko-
hault pidi AKÜ kaandama end ümber kirjjan-
dusühilise, arendama kirjandusteadust. Taheti
ilmas pidada ka kirjanduse ettevalitaja ja kuni-
ajalooli vahel alasi. Kirjandusühingu tege-
vust jahtis U. Suits. AKÜ andis välja oma
„Tõlme“ kirjandusühingu ulatulekuse ette-
võtmise oli 1924. korraldatus Kuntewald, Jaanar-
-Kuidula nõuetevalitsem ² 1924. loodi AKÜ juur-
di ~~ka~~ tugotava kuni toimkond; AKÜ Dima-
matseimkonna poolt viitoli 5. det. 1924. A. Strind-
bergi veidend „Kamraadid“ ³. AKÜ tegeles bibliog-
raafiaühisloa ja emendade koostamisega kirjjan-
duse ja kunstijalev alal. Tõlme Kultuurma-
pilaliit sai AKÜ 1930 ndatel ka vähe, umbes 500 kr,
aastas. Liikmete arv peolud on AKÜ olulud
Fillemanfiatadumkonnas ultride hulgas on kaal,
olevult aastast on ne rõõneud 1920-udatel ^{aastatel}
174-188 ⁴ ja 1930 udatel ^{aastatel} 116-152 vahel. ⁵

1 H. Kum, Andum Saarete, „Kul ja Kirjandus“, 1922, nr 3, 187-191
2 L. Tobner, silmeade Akadeemilise Kirjandusühingu riikma-
aastast lühenud „Selti Kirjandus“ 1934, nr 4, lk. 147
3 Akadeemilised teated „Liikmiliiklud“ 28. det. 1924, 12. det. 1924.
4 Tõlki üliksel, lk. 379
5 ENSU KARA, R. 2100, n. 4., nr. 90, 92, 93, 97, 99, 107

AKÜ korraldusel enim kümne lüganuade
järgul tuli kõige rohkem etteandid (17)
F. R. Kruzwaldilt. ¹

Akademiili Rahvalaulu Selts (ARS) Selts au-
lati 1925.a. Asutajate - liinute huffarolid f. M.
Einen, W. Anderson, O. Loosits, E. Põrn, jte. Seltsi
põhilisemaid ühendasid oli rahvalaulu kogu-
mine, mis jäi siiski nitrapiiiliseks. Rahva-
laulu seltsi lüganuad olid P. Aiste, E. Lau-
gaste, E. Neumann, R. Viidalopp, P. Veekime, R. Põld-
mäe. ARS esimehes oli alguses f. M. Einen,
mis W. Anderson ² harkul 1925-1940 tuli
83 korraldust, kus esitati 170 etteasti, neid
neis kaks kumlamas 2662 huiatut. Igal
korraldusel niis kummit 52 iui aut. Sa-
gedareman / uferendiks oli M. J. Einen 52 ettean-
diga: ta harktas põneviid lüganuad ufer
Veni niinon, Rontu kulda Eutis, Peata Tõll jne.
W. Anderson jidas 9 etteant. 15 lüganu-
ade järgul esines ARS-s 12 vö'li meelast
(K. Siokur, E. W. Setälä jt). Üliõpilaste oia
uferentide mas oli 46.4%. Seltsi liinute au
kõikes 1920 udatel ^{arvate} 37-44 ⁴ ja 1930 udatel ^{arvate} 77-107 ⁵
vahel.

Akademiili Filosoofilii Selts (AFS) Selts
uferendiks 1922.a. Asutajateks olid K. Laugel
1 K. Tohuu, lk. 150
2 E. Põrn, Akademiili Rahvalaulu l. Seltsi lüganuad 1925-
-1940 "Kul ja Si. J'audus" 1969, lk. 1, lk 36
3 Saunar, lk. 37-38
4 Tõnu üliõpil, lk. 383.
5 ENSV KAKA, p. 2100, u. 4, s. -ü. 90, 92, 95, 99, 101.

H. Rahamägi, W. Freymann, A. Kaut, A. Annist. AFS
esmaõigis oli õrataba kuni filmografia vastu?
Selti liikmeti arv on üldinult väike olund 16-25,
aiunt aastal 1930-1931 ulatusse 8tni.²

Academiiline Pedagoogika Selts (APS).³ Selts am-
tati 1930.a. kevadel. Selti juhatare kuulu-
nd A. Kaut, J. Toik, R. Slango jt. Selti pub-
likatsiooniks oli "Pedagoogika Aastaraamat" APS
mida oma üleranduse pedagoogika ajalehe uuni-
nuit ja pedagoogiline kirjanduse bibliograafia.⁴
APS liikmeti arv on olund 47-86.⁵

1930 udateel aastatel Eestise Filmaafia teades-
konna juures uul Academiiline Rootsi-Eesti
Selts, mille eimehes oli P. Wiergren, ahiuime-
hes O. Suuts, juhatare olid uul S. Karling, O. Linn
ja J. Saar.⁶ Selti andis uõlja aastaraamatat
"Svie-Estonica".⁷ üliõpilaste arv uin uõhe olund.

1936. a. olid uul 59 liikmet 11 üliõpilaste õppejõud,
6 üliõpilaste ja uõlgatpaalt üliõpilaste 41.⁸ Eme-
randuunolnute teund on olund kaatriai-
melised uõi uõlja teatud.⁹

1936. amtati Academiiline Slavistiline Kultuuri-
ühing. Eimehes uõi P. Slalike. Ühiug uadis
enda esmaõigis antiaantõite, eukõtt Platoni. Ke-
le tilai uin uenti uulde,⁹ plaanis oli amtada

1 Tartu üliõpilaste, lk. 372

2 Tartu üliõpilaste lk. 73; ENSU KARKA, f. 2100, h. 4, n.-ü. 90, 92, 95, 99, 101

3 Academiiline ühik "üliõpilaste" 25. out. 1930.

4 ENSU KARKA, f. 2100, h. 4, n.-ü. 92, p. 360-361

5 ENSU KARKA, f. 2100, h. 4, n.-ü. 92, 95, 97.

6 ENSU KARKA, f. 2100, h. 4, n.-ü. 95, p. 421.

7 ENSU KARKA, f. 2100, h. 4, n.-ü. 101, p. 440

8 ENSU KARKA, f. 2100, h. 4, n.-ü. 99, p. 418-421

9 ENSU KARKA, f. 2100, h. 4, n.-ü. 99, p. 418-421

oma ajavii. Liikente arv kuni 29-36⁷
vahel. ¹

Liikveliga oli reitud ka Opetatud Eesti Selts
(OES), mis oli asutatud juuli 1838.a.
Eum 1917a. oli niii tugen balti-saxe mo-
ju, alates 1930.a. olid seltsi juhtnõuvas
menditult eestlaid. ² OES seltsi sihid olid.
uuride euti rahua ajalugu, kirjandus ja
reiti kult. ³ Seltsile antavad kultuurkapi-
tali laenuid on 1935.a. ulatunud 8000
meemu. ⁴ Tavaliselt ja 1936.a. 13200⁴ mee-
mu. Tavaliselt olid need summad tundu-
vult väiksemad. OES andis välgja aasta-
raamatut; OES, "Eesti muuseum" ilmusid uu-
rimused ja allik publikatsioonid. 1930 ndale
pandis alus välgjaaraste rajala "Eesti muuseum"
ja eetikulelele "Kirjandus". Kodanlikul pe-
riodil nimisi OES suurt rõõmsat unimistöö üldise
taotamine, metajalide läbi töötamine ja trivis aval-
damine, misst qe ülvord metajalide rõõmuu. ⁵

Kodanliku Eesti liigimustes, kus püüdis Fla-
dunkaadumia olid kaadulidud seltsid hõde-
vajalikud, et ogaimevide kaadulike töid. Ka saad
si liigilaud kaadulike töö vilumini, eihedes seltsid
koordinatsioonel. Seltsid olas vajandud ma'aste lohuu met
siikhaan tekkent, rahalike võimaluste püüde-
müel saunator eiti teikkimistegem.

1 ENSU KAKA, f. 2100, k. 47-ü. 99, p. 101, 107, 109, 104.
2 J. Kruus, "Eesti tud Eesti Seltsi 100a juubeli pulau"
"Eesti Kirjandus" 1938, nr. 1, lk. 46
3 Tartu ülikool, lk. 341-342.
4 ENSU KAKA, f. 2100, k. 47-ü. 99, p. 450, s-ü. 101, 1449.
5 O. Eluuso, Tartu ülikool, lk. 18.

peeti normaalsõpruuniga ajam algul kolme, hil-
jem nelja aastat.

Oma studiuumialas valis isa Filosoofia-
teaduskonna üliõpilase uliaaiuet kolme ula-
tuses: I laudatus ehk ülemaste, mis andis
3 punkti, II cum laude ehk keskaste, mis an-
dis 2 punkti, III approbatus ehk alamaste,
mis andis ühe punkti. Et üliõpilast lõpe-
tada, allus oli vaja koguda 7 punkti,
magistriksaadi taotleja li oli kuni 8 punkti.¹ Valida võis väiksem peamine
laudatusi ulatuses, 2 aiuet cum laude ja
1 aiue approbatusi ulatuses,² või 2 aiuet
laudatusi ja 2 approbatusi ulatuses.²

Kuna enamuse Filosoofiateaduskonna lõpetajad
tahtes kutsuda üliõpilaste kutset, mis kades-
liku töö võimalused olid väga piiratud, mis
oli nende poolt valitavate aineti üig piiratud
staudiuminimisteniimi määrustega, mis anti võlja
29 mail 1921,³ muudatigi parandustega 14. oktoob-
ril 1925.a.⁴ ja 4. oktoobril 1933.a.⁵

1936.a. Filosoofiateaduskonna 381-ist üliõpila-
ret tahtles 325 õpetajaksutut, ^{325-ist} 47 sulle
liikum magistriaiuet, aiuult 56 üliõpilast
tahtles lihtdiplouuit või magistriaiuet ilma
õpetaja kutseta.⁶

1 E. Sõmpartist muudatigi määrust andnud.
2 Tarku üliõpilaste Filosoofiateaduskonna õppesamand ja samuute koolitades.
1924 (edarijadi õppesamand 1924), lk. 5
3 ENSU RAKK, f. 2100, u. 5, v. -ü. 277, l. 27
4 Tarku üliõpilaste Filosoofiateaduskonna õppesamand ja samu-
miste koolitades, Tarku 1928 (edarijadi õppesamand 1928) lk. 58.
5 ENSU RAKK, f. 2100, u. 517-3. 277, l. 87.
6 ENSU RAKK, f. 2100, u. 5, v. -ü. 277, l. 127.

1921. a. 21. maili määruse järgi olid Filo-
sofiatöökaduskonnan õpitavad ained jaotatud
kahke rühma, neist mõlemat tuli rühmitli-
na valida 2 ainet. Eimene rühma kuulu-
sid keemilised õppained ja needki olid: eesti
keel ja kirjandus, üldkirjandus, eesti ja Põh-
jamaade ajalugu, üldajalugu, ranna, iisli-
ne, romaani (eesti muusika), slaavi (eesti
vene) ja lätina keeled. Teine rühm
tuli valida aine, mis eimene rühma ainet-
le võimalikult lähedal seisab. II rühma ai-
neter olid: filosoofia, pedagoogika, loõhemuu-
-suse keeled, maali keel, sotsiaal-
teadus, eesti ja eadlu ajalugu, muu-
sika, suurtähtsused, etnograafia, keemilise fi-
losoofia. Kehtis nõue, et ka valitud
eesti keel ja kirjandus või üldajaloo kee-
se eesti ja Põhjamaade ajalugu, jüdid 19
valitud aine I rühmalt valima või siis
valima valitud aines filosoofia või pe-
dagoogika II rühmalt. Ajaloo alal õppijad seel-
suhtlises valida veel ka sotsiaalteaduse,
millest tuli õigusteaduskonnan õppida õi-
guse üldõpetust, avalikku õigust ja rah-
vamajandust. Valitud naja aine summa
jüdi olma 7 punkti: regulaar aine pu-
hul (või lüü üldajalugu ja eesti ja Põhjamaade

ajalugu) tuli üliõpeli lõpetamine koguda
 8 punkti. Ka pidid üliõpilased, kes vali-
 tid üheks aineks pedagoogika, mis kuulub
 pedagoogilis-metoodilise seminari raamidesse
 kaheksa 8 punkti. Et saada õige loomistegent,
 pidi aine olema omandatud ^{vähemalt} kümme laudu
 ulatuses.

Karneoli õpetajatele võinud saada ka iiri-
 and, kes I üheks aines või pedagoogikas magist-
 riraadi omandanud, kui lisaaineks valida
 vabas valitud aineühenduse moodustati. ¹ Filo-
 sofiateaduskonnas soovis, et karneoli õpetaja
 kätte saaks ka need, kes ühigis II üheks aines
 magistri kraadi on omandanud, vabalt
 juhtul ne võivad ka üliõpilaste teaduslik-
 su tegevust väljendada kaalaineid. ² Seda
 ei võetud aga arvesse. ³ 1925.a. 14. okt. määrus
 nägi ette järgmisi muudatusi - I üheks aineks
 hulka parandati filoloogiat ja pedagoogikat ning
 kraadi kool. ⁴ Kaides komisiooni moodustati
 1925.a. määrust võimeldes ka kolmanda ja
 neljanda aine I üheks (karneoli õpetajad) va-
 lida, samal ajal määrust antud keeliga,
 ajalugu ladina keelega. ⁵ 1933.a. 4. okt. dek-
 - ja karneoli õpetajate teadusliku tegevuse

min määruse, järgi sai karneoli õpetaja kätte

1 ENSU KKKK, f. 2100, n. 4, 7.-ü. 271, lk 8 (28)
 2 Samas, p. 32
 3 vt üliõpilaste määrused, aastal 1932, lk. 50
 4 Oppermann, 1928, lk. 58.
 5 ENSU KKKK, f. 2100, n. 5, 7.-ü. 271, p. 36

omandada ka noone keele alal, liinans selgest-
teadud ei aeteli.¹ Eristundliuuni aladus (II
nühma aiundad) said hiljem veel rasti kul ja
siijandus, 5. vahatahtliku aiune bibliograa-
fia ja juundit eadund.

1924. a. õppekonalduse määruse jöngi^{kuli} Filo-
sofiatadurkonnas roovitada üldineid ulmanuid
ladiua kules ja uisus suus kules (iglyin, pankun-
raste kuled) kulle ulkenamuid nähti ette
ulleus, et kosta üliõpilaste kulle sekkumist,
muna õppesijandus oli mures oras röökkulus.

Teale ule olid ette nähtud ulmanuid veel
iskriaste õppetoolide juures.² Alles järsat
ulkenamite roovitamist sai ära anda lõpp-
seansi valitud aines.³ Eimune üliõpeli-

ksam obligi ladiua kule ulkama. Eellekama
kulle mure fikseeriti jöngumilt: jaurvetatud

2) mitte arvestatud. 1932. a. õppekavades
fikseerivad kule ulmanuidena ka juba fikseerida
ja noone kul⁴ ja 1939. a. rasti kul.⁵ Need
olid kohutulikund olenevalt eialast.

Filosoofia aegitui lõppema 1924. a. õppe-
konalduse määruse jöngi kähendas emauni
roovitamist valitud hiljar aiues ja me

pidi loimuma 2 aasta jooksul, muidu ette-
1 Tartu üliõpeli Filoosofiatadurkonnas õppe- ja eramaunuid
ja eramaunuid, Tartu 1935 (edaspidi õppe- ja eramaunuid) lk. 66
2 Õppekavad..., 1924, lk. 3
3 Samas, lk. 5
4 Tartu üliõpeli Filoosofiatadurkonnas õppe- ja eramaunuid m'õg
eramaunuid, Tartu 1932 (edaspidi õppe- ja eramaunuid... 1932, lk. 10-17
5 Tartu üliõpeli Filoosofiatadurkonnas õppe- ja eramaunuid
m'õg eramaunuid, Tartu 1939 (edaspidi õppe- ja eramaunuid... 1939, lk. 47.

eksamiinide kehtivus radus¹. 1924. a.² õppeaava-
des oli studiumi normaalajaas veel arves-
tatakse 3 aastat, 1932. a.³ alates aga 4 aastat.

Kehtis usue, et koolalainid ei puolitata ka-
heli eksamiinid. Praeguse isis keadest võnne
leal arvamineide sa oradi kaupa.⁴ Prae-
tikas on filoloogia alal moelitatud järgmi-
nel osakondid: keeja, psühholoogia, eestika,
etnologia, filoloogias ajalugu ja pedagoogia alal
pedagoogia ajaloo, keeleõpetus, di-
daktika osakond⁵ Suga kantati ünni osakonnade
nimetusi.

Tegelikult 2 aasta määrust ellu ei saes-
datud. Nõukoolis õppimise aj veeis liiga
pikkaks. 1935. kehtetataatugi uus määrus, et
õppeaavaid keetaan ajumuse 8 aasta määde-
miinil mudi sovitamine tähtajast avates;
nõukoolis studiumiaiate osakondid keeti
ajumuse 8 aasta määdekuinil, kui aines, mil-
luse nad keelundid ei olund moelitatud
loppesam, viimase sovitamine keelal kee-
kand osakondid mannein alles vertava lope-
eksamiin ajumusega. Nõukoolis keelundid ke-
dina keelid ja ühes keelid keeti ajumuse
10 aasta määdekuinil.⁶

Examiinid rai moelitada 4 korda aastas:

1 ja keelid alguse ja lõpus tähtajadil,

1 õppeaavad... 1924, lk. 7

2 samas, lk. 4

3 õpe- ja eksamiinid... 1932, lk. 4.

4 õppeaavad... 1924, lk. 6.

5 J. Keelidest unilid keelid endund.

6 õpe- ja eksamiinid... 1935, lk. 6

mis deraan reälja oli kuulutanud.¹ Üli-
 õpilased avaldasid soov, et krammid saaks
 ära anda reagu õppeaasta jooksul. Tiudlad
 tähtsajad olid üliõpilastele vastu võetavad,
 ent lõppexami puhul, sest uude hili-
 nides ei lubatud examile; ülikooli lõpe-
 tamise lõikes edasi ning õppemäär uue-
 nõudmine jätkus.²

Exam koosnes kirjeldusest ja suulisest küt-
 lusest, kirjelduse osas kehtis jooks anti-
 aega 5 tundi.³ Ka reisis ajalevairute oli
 kirjelduseks. Ent ajalev exam on ol-
 nud kollektiivne: frontaalküsitlus alu-
 sel⁴ õppejõud ulgumiseks examiautide tead-
 miste.⁴ Suulisel examil teinud küsit-
 lumise reagu aine ulatuse ning reakti väge
 saava. Recordiks putaku 4. Suure üldar-
 janduse examit, reagentu reagu 15 tundi:
 (examimeerimine teinud mitme päeva jooksul)⁵

Examile jõgavere sood oli rellus, et reä-
 gyaalt oli reoitade üldised ulkraud,
 mis exam approbatur ulatuse valitad
 4 aines, pärsit ude pärsu cum laude ja
 laudator reuikaidene, mis lõppeid exami-
 le. Vii markers olid lõppevad.⁶

Üliõpilaste reuikati I-II reuikati reuikati

- 1 Õppemäär... lk. 4
- 2 E. Veidenbaum, Õppetöö ulatuse ulatuse, "Üliõpilaste" 31. okt. 1931.
- 3 Õppemäär... lk. 7
- 4 Prof. J. Reuikati reuikati reuikati
- 5 E. Veidenbaum reuikati reuikati reuikati
- 6 Üliõpilaste reuikati, lk. 53.

ta üldisemali aiuid, et liigem aruam teha
valiku.¹ Valiku tegevuse valmistar rajade-
le saakuni mis seeriti täpsemid loikes-
raldeni, jahimeid iikivute aiude kohta.²

1932. a. hakati lõpetamisel võlja andma ka-
hengumid diplomid: 7 diplom ja diplom
cum laude. Diplomiga lõpetamid üliõpi-
lased, kellel aiude ulatam valik andis
kukku 4 punkti, diplomiga cum laude
lõpetamid 8 punkti kogumid iinud. Ka
jidi diplom cum laude puhul lõpetamite
keskmise hiime olma vähemalt 9.5 (keskmise
hiime arveitamine anti ulis laudatusart-
mes õpitud iinimel: laudatusartmes õpi-
tud aiue hiime arveitati kolmekordult, cum
laude kahekordult ja appolatori hiime iike-
ordult)² Magistritiimadi lastijatele olid
neudumid saamad, kusjuures liinade
iinjõle teo un magistritiim.³

Enamitear valmistamine liinim luegute ja
uninandi saade. 1925. aastati luegutek käi-
mise kohustus, kohustuslikum joi oasit unu-
nandid ja peatilitat loided, mille kohta
nouti õppejõu allkõija.⁴ Siinseurhatiliis lue-
gud kaualitelt ei peetud. Õppjõud luegute ai-
milt misjät probleemid. Väitees 1920. õppeaastal

¹ Prof. ja kokkumit iinimelt saadud andumid

² H. Jäger, Stundlichein oludelt aiue üiti Filiumiia-
kadumoon, „Üliõpilastele“ 1930, nr. 5.

³ Öpp- ja iinjõuunand ... 1932, lk. 6-7

⁴ Saate iinjõuunand, nr. 63.

I remuudil¹ pidas M. J. Eizen kungid kaleri-
pajat, H. Sepp kuenti ajast Eestis, F. Frey-
manni Platoni filosoofiaist. Eksamiin val-
mistumiseks teinuks põhilinele kirjandusele ka-
du, mis õpperauades oli ära loetud.

Üldajaloo õppimisel on rääkitud Balda-
mure, N. J. Kangeri õpikuid; Eesti ajaloo-
ga on teinud balti-keele ajaloolane J. Arbu-
rei järgi, E. Seraphimii teode alusel
Eesti kkk räägiti ajalooa. V. J. Kljutšinski põh-
jal õpiti venekeele ajalooa.²

Karutaloo õppesüsteem räägiti individuaal-
set teoõõ ja ümne laialdast kultuurist.

Probleemide ja räägimide ülevaade oli
tutvustada üliõpilastele vaitava teadusliku
probleemidega ja uurimismeetoditega. Se-
minalist arutlused räägitiid räägitiid,
mis pidi olema räägitiid. Proffessor J. A. S.
Koum räägitiid, et õppesüsteem juhtumisi-
teõõ jäi täägitiid; üliõpilaste räägitiid
olid õppesüsteemil räägitiid: A. R. L. L. L.
nädalal aialult räägitiid.³ Selle räägitiid
jäi õppesüsteem ja üliõpilaste räägitiid liiga
võhene.

Pärast üliõpilaste lõpetamist oli võimalus
täiendada end teadusliku stipendiaadina.

1. Seminaaril õppes räägitiid, mis oli räägitiid-
mure, räägitiid, räägitiid, räägitiid, räägitiid.
2. Proffessor J. Kangeri räägitiid räägitiid.
3. Samas

Need ülikoolilõpetajad, kes arvati tule-
vaste õppejõu kandidaatideks või teadusli-
im töö tegijateks, õppinud ülikooli sti-
pendiaatidega edasi kodus - või välismaal
(ne vastab umbes meie doktorantuurile)

Aastail 1919-1939 oli üllinud stipendiaat-
te ülikoolis ^{olnud} 110, neist kõige rohkem Fi-
losofiateaduskonnas - 32 edasiõppijat.¹

2. Õppealaliinid ja muud õppealaliinid.

Õppetöö lähikiirumises ja näitlikumises oli
Filosoofiateaduskonnas loodud nida õppealaliinide
- ja õppematerjali.

Aiheoloogiarahvapäev 1921.a. uigil
H. M. Tallgren.² Arheoloogiarahvapäevil oli ka oma muu-
muse, mille kaardid õpetasid Eesti Seltsi, Eesti-
rahva Muuseumi ja teiste muuseumide arheo-
loogilised asjad, käsitajad ja erialad saadud.
Arheoloogiarahvapäev oli seega arheoloogilises
muuseumis Eesti. Arheoloogia muuseumi
asjad teinud asjad - asjad: igal muul
õppematerjal arheoloogiarahvapäev arheoloogilise
nähtava muuseumi. Si muuseumi asjad -
muuseum ja kirjeldamine saadati ühise-
liku stipendiaat, kes teinud asjad H. M. Tallgren-
ni, kirjeldamine B. Muuseumi juhendamisel.

¹ ENSU KARK, p. 2100, n. 4, 7. - J. 105, p. 43

² ENSU KARK, p. 2100, n. 4, 7. - J. 76, p. 125.

arheoloogilise antivarauulist - topograafilist sear-
 ditamist. Suurem töö tehti aia 1926. aas-
 taur. sõjase lõtku taastamistöödele.
 1925. a. rühutati muinamägede seitu uude-
 selts, järgi veti aastail 1925-1933 seitu alla
 1206 arheoloogilist riimimüüritid nende hulgas
 772 kalumitid, 124 liimut.² Sellega töö tö-
 luvijaks oli Arheoloogiarahvut. 1923. aas-
 nas arheoloogiarahvut välja andma „Tartu üli-
 kooli Arheoloogiarahvuti Toimetusi“, kus aval-
 dati arheoloogialauid muinamüü. Need
 vahetati 1925. a. Soome, Rootsi, Saksa
 NSV liidu, Poola jt maade teaduslike asutun-
 tuga.³ Arheoloogiarahvuti juhatajaks oli algul
 Antsalgu, hiljem B. Herman, P. Halik ja H. Mäe-
 Kalliste oli rahvusvahelise seut ja rahvuti-
 na ajatise alijõppjoud. 1936. a. rüheldes
 arheoloogiarahvut arheologia muuseumi
 näituse, „Muinas-Eesti“, nimise seutale liidu-
 det Tallinnas, Tartus, Võruma raku 28 päeva
 jooksul; seut huiit annab teadus-
 külarühvate arv - 25000⁶

Arheoloogiarahvuti seut 1939. a. olid jõf-
 mind: arheoloogilise seut muinamüüte jõf-
 oli 3672, alamamüüte jõf- 30361, muinamüü
 oli ~~1426~~¹⁶⁴⁵ müüdit, ajakirja ⁹⁹⁹ 999 müüdit, diaportive

1 ENSV KKR, f. 2100, n. 4, r. -ü. 81, l. 147.
 2 E. Leid, muinamüü 15 aastat muinamüü, „Eesti Kirjandus“
 1933, nr. 9, lk. 423
 3 44 ENSV KKR, f. 2100, n. 4, r. -ü. 77, p. 403.
 4 ENSV KKR, f. 2100, n. 4, r. -ü. 81, p. 147.
 5 Aruandega seut algas jalgamine 1. aprillil
 6 ENSV KKR, f. 2100, n. 4, r. -ü. 101, l. 150.

(1040)
~~1040~~, ülemsteid 2941 ja aparate ning
 instrumente 153. ¹ (Kogude muusik edusvõitluse kohta vt. lisa
 nr. 1)
 õpetaja reisivõrgult oli arhivoloogiarakenduse
 suundel tähtis saht: need võimaldavad laenu-
 guid illustreerida näitlikku materjaliga, ka
 raad arhivoloogiarakendusele muusikades põh-
 jalikumalt ^{tutvuda} koonnustete arhivoloogilise lei-
 dudega.

Kuuntiajaloo valimise aegade 1922. a. H. Tjellini
 poolt. ² Hiljem olid juhatas P. Stalinski ja S. Kar-
 liny, abijõududeks H. Saarsmaa, V. Vaga, H. Muht-
 bey jt. Kuuntiajaloo valimise organisatsiooni
 muusikavõrgu kaitse vedu eelviimist.
 Aastail 1925-1933 reeti kaitse alla 92 kirjikut
 37 loomilist ja loomivõrgu. ³ Pikkemat aega juh-
 tis S. Karliny Piirita ja Tadiu eluolukorra
 reservatsioonid. ⁴ Kuuntiajaloo valimise

kogude arv 1939. a. oli järgmine: raamatuid
 ja ajakirju oli 3032, reproduktsioone 7475,
 ülevõtteid - näitlikke 2888, diapoonide 8681
 diapoonide - näitlikke 1444, ülevõtteid - koopiad
 18956, jooniseid ja plaane 202. ⁵ (Edusvõitluse kohta
 vt. lisa nr. 2)

Näitlikke puudut oli kuuntiajaloo valimise
 näitlikke iseloomu hästi ning kuuntia-
 jaloo loomulikke näitlikke näitlikke reservatsioonid
 olid.

1 ENSU KARKA, f. 2100, n. 4, r. - ü. 104, l. 128.

2 Tarku ülevõtteid l. 193.

3 E. Laid, l. 423.

4 ENSU KARKA, f. 2100, n. 4, r. - ü. 104, l. 132, r. - ü. 99, l. 41.

5 ENSU KARKA, f. 2100, n. 4, r. - ü. 104, l. 132.

1922. a. ¹ auctor K. Rammul saapen untaaksi
mükholoogia ja pedagoogika laboratooriumi;
kus luengi raigun demontseeti mitmes-
guneid raideid jne; laboratooriumis said
uiliopilaud teostada mitmesuguneid prak-
tilisi töid mükholoogia alal. Kõhivuti-
kogud 1939. a. olid jägumised: raamatuid
oli 991, ajakirju 531 köidet, aparaat ja
instrumente 168, diapositüve 344² (Kogude
murus ulmuvakel arvatel vt. Lira nr. 3)

Mükholoogia laboratooriumi olmasolu väi-
maldas olulistvõimalt korraldada mükholoo-
giat töid uilikoolis.

Fonetiis laboratooriumi jami 1921. a. aluse-
d. Kettunen. Alguelt aues see mükholoogia
laboratooriumi ja ühiste ruumides, 1925. a. al-
tes ajn valdi.³ Laboratooriumi on veel
juhatamed W. Peters ja T. Rammul. Labor-
atooriumi töi korraldajaks on olanud ka P. Aris-
te. 1922. kirjutas Lami Kettunen, et
fonetiis laboratooriumi rajamiseks teadusvalt enam
sõksen tehnilisi vahendeid.⁴ Aeg-ajalt un-
di aas müski saamas ja 1939. oli la-
boratooriumil vahendid jägumised: raamatuid
oli 204, ajakirju 34 aadressitru, aparaat ja instru-
mente 20, diapositüve 329.

1 ENSU KAKK, f. 2100, u. 4, n. -ü. 76, l. 127.

2 ENSU KAKK, f. 2100, u. 4, n. -ü. 104, l. 174

3 Tarku üliakool, lk. 194.

4 ENSU KAKK, f. 2100, u. 4, n. -ü. 76, l. 124

5 ENSU KAKK, f. 2100, u. 4, n. -ü. 104, l. 173.

Fonetika laboratorium ali kädavajoliku
sublopetsojate eelvalmistamine kumides.

Klavikaline muusikaaluse tütikud ali
Eesti aegse ülikooli muusikate originaalrautp-
kumidiga, ülikooli evangeeliumil võõrasi-
joni evangeeliumi raamatukoguga ühes.

Kodaulike ülikooli juhataid tütikud
laid alguse J. Beymann, hiljem ^{W.} S. Siin ja
P. Jalik. 1930. a. oli klavikaline muusika
kuduse tütikudis 309 anti-sculptuuri
(peamiselt kipsvalatimed) ja 16000 ² ga muusikaraamat.
Tütikudis raamatukogu kändide arv 1919. a.
oli 426, ³ 1939. a. 5450. ⁴

Filoloogiateaduskonna raamatukogu aulati
1919. a. Aulataimil oli raamatute arv 758 ⁵
1939. -s oli uude arv raamatuid 20884-⁶ni.

1932. a. aulati ülikooli juurde Eesti Kõrg
Arhiiv, ⁷ kuhu saadeti Aradumilise Ema-
sõli Selti murdegaad. Eesti Kõrg Arhiiv an-
dis värgo oma "Tänuvõti" Arhiivi juhataja
A. Saarete, Kõrvaldejana töötas P. Ariste.

Eesti Kõrg Arhiivist said üliõpilased ~~and~~
allikmaterjali murdealaste ^{uurimise} kändideks.

10. novembril 1936. aulati veel uude õppeau-
litarina juurde kändestest muusika ja staar: filo-
⁹

Uurija muusika.

- 1 Tarku ülikool, lk. 194.
- 2 ENSV KAKA, f. 2100, n. 4, 7.-ü. 90, l. 767.
- 3 Tarku ülikool, lk. 194.
- 4 ENSV KAKA, f. 2100, k. 4, 7.-ü 104, l. 172
- 5 Tarku ülikool, lk. 193.
- 6 ENSV KAKA, f. 2100, k. 4, 7.-ü 104, l. 170
- 7 Aradumilise vahetus, 1. aprillil
- 8 ENSV KAKA, f. 2100, n. 4, 7.-ü. 95, l. 164
- 9 ENSV KAKA, f. 2100, n. 4, 7.-ü. 159, l. 7.

3. Didantilis - metoodiline seminar.

Kerrosliõpetajate metoodiline ja praktiline ettevalmistamine olitaval aastal Filoloogiateaduskonna juurde didantilis-
-metoodiline seminar (DMS). Seminar
alustas tegemist 1923a.¹ ning ta kuulus
pedagoogika õpetajate juurde. DMS juhatajaks
oli aastail 1923-1930 P. Põld, hiljem
K. Kammul ja U. Rõgo. Seminaris jäeti
õpetust ja kutseid järgmistel aladel: keele-
sus ja kirjandus, ajalugu, raamatukund, inglise
keel, filoloogias, pedagoogika, kodanikuõpe-
tus, matemaatika, füüsika, kosmograafia,
loodusteadus, keemia, muusika, kunstid,
lääne, vene, kreeka, rooma keeled, arhitektuur,
kaubanduslikud ained, põllumajandus-
likud ained, kohaliku kasvatus, teaduslikud
üritused kuuluvad sellesse seadus-
dus vastavalt vajadusele ja elavale teadus-
an aineid.² DMS jagunes oravõladene, mille
seeltes reisid ühikute metoodiliste aine-
õpetajad, mis moodustasid nimikari sõnaraam.³

1923. a. oli DMS peamiseks veaja õi en-
dada suhtekorraldusid ning eelkõige laugirar,
puitholoogias, pedagoogikas, pedagoogika ajaloo
didantilises, keeliterindkõigis ja üldises

¹ Tarku üliõpetajate, lk. 194.

² ENSU KÕRKA, p. 2100, n. 5, n. ü. 277, l. 95.

³ Tarku üliõpetajate, lk. 194.

ar oli 50-70 olenevalt aialast. ¹ õppeaastal
1924-1925 tuli ajalehe osakonnas kuula-
ta tundi järgnevalt: 40 t ^{tundi} ajalugu, 10 t ^{tundi} filo-
soofiline ained ja 10 tundi sotsialismiteadust. ²
Nihet arast kuulatud tundidest võeti ka
mujalikele aegadele. Järgnes 2 nädal tundi õpe-
tatavas aines, mida kaardand analüüsi-
id ja arvustaid. DMS-s pidi nel ves-
tavalt aialast kajutama koostehuinas, joo-
mitamises, koalitsia koostehuinas. ³

Karneri oli õppijadude komplektliiki-
nga DMS vajadustest; nende kesmis
vahetus tihti. Ajalehe metoodikas on õpetust
andnud T. Tarvel, hiljem maatrikali-õpetaja
J. Adanov, entis kooli J. W. Venti, kunst
kultes H. Mutschmann, filosoofia propo-
dentikas T. Kammul, pedagoogiliste aegade
metoodikas J. Toik, vana kooli metoodikas
on õpetanud J. Steia ja B. Pravelin jtk. ⁴

1920-ndatel ^{aastatel} oli muus õpetajate vajadus
ja seminarid said aidata kõike raonijad
Ei olnud aja rahul seminaride ettevalmi-
tuse laamuga, millelult kogunud olid
õpe lojarendid jaadid kunst kultes.

(Õpetajate ettevalmistamine DMS-s muus
reitome aasta, joozum annab ülevaate Liza nr. 4)

¹ Tarku üh. kool, lk. 196

² ENSU KAKR, P. 2100, n. 5, 7.-ü 272, l. 21

³ W. Rõgo, lk. 641.

⁴ ENSU KAKR, P. 2100, n. 5, 7.-ü 272.

1920-ndate ^{asutakse} lõpuks oli õpetajate vajadus rahuldatud ja oma õpetajaid isegi ilma rasketa. Ka väikeses vajaduses reorganiseeritud õpetajate jõu ajavahel, et 1931. aastalide uude demokraatlikas kulumine laager andis an 83-elt 1929-1930 õppeaastal 67-le 1933-1934 õppeaastal.¹ Selline olukord anti kogu riigis malduri ja didaktilis-metoodilis seminaris, et piirata remini õpetajate arvu ja lihtsasti parandada reaktiivsele kool õpetajate ettevalmistust. Juba 1929. a. oli P. Põld leiand kooliõppe avalduse, kus märgis, et seminaride ettevalmistuseks on madal; remini arvuvad riigid, kus oma riigimult ja võimutelt pole volitud õpetajakutseks. Ta nägi nõrga pöördumise, et juba enimel ülikooliaastal juba reorganiseerida, kus tahvad emandada õpetajakutse ning vastav komisjon juba hindama nende töölikkust õpetajakutseks. Oma avalduses P. Põld teatas reaktiivsest: „Õpetajate ülevaatusse ei ole mõtet ettevalmistada ebapiisava laadiga reorganiseeritud õpetajaid.“^{2,4}

1932. a. 24. mai reorganiseeritud ja kutseõpetajate pedagoogiline ettevalmistamine määruse didaktilis-metoodilist seminaris peendub

1 O. Põld, „Õpetajakutse ja kooliõppe poliitika kooliõppe Eestis“, lk. 120.
2 ENSU KMK, f. 210014.5, v. -ü. 277, l. 66.

ora nägi ette vartuistumiseks DHS aru-
tele, et ulgitada kandidaadi üldist arvu-
tust, et määrata kandidaadi üldist arvu-
tust, rohkem õpetajametis. Veel aru-
tati et määrata järele manustatud hin-
dud. ¹ Sellega siis ühidi vartuist DHS
võistluspunktidele. Siis aru-
DHS määras nüüd kandidaadi-
võistluse. ² Ka siis õpetajate vasti-
stusevalmistuse ühes või teises arvu-
mõ-
dul aru-
korraldamata jätta. ³ 1932-1933
õppeaastal reitens jäi ära inglise-
keele õpetajate ettevalmistuse korraldamine ⁴

Filosoofiateaduskonna ja Haridusministeeriumi vaheline kirjavahetus ^{1930ndate alguses} selgub, et viimane pole veel õpetajate ettevalmistamise la-
mep. Filosoofiateaduskonnas on võimalik
vajalikus diferentseerida kerksele, et juha
gümnaasiumi järele anduvad aru-
mal reitens ettevalmistuse ühiskondliku
humanitaaraladel. Selgub ka, et aastail
1928-1932 Filosoofiateaduskonnas lõpetanute
on kerksele humanitaarhau õppinud
vaid 41,2% ⁵ ühtlasi pu-
ka järele anduvad kerksele õppimise. Sellise lä-
hemine oli kerksele õppimise, reitens Filosoofia-
TENSU KAMM P. 2100, n. 5. r. - ü. 277, e. 116
2 9. Rõgo, en.

Õjaluses 129(13), kollektiivõpetuses 60(5)
enti keeles 189(14), ühtes kultas 32(3)
iigline keeles 154(12), ranna keeles 136(12)
prant ruse keeles 14(6), vene keeles 12(3)
vanades kultas¹³(2), ruse õpetuses 40(7)
matemaatika, füüsikas ja kosmograafias
98(16), loodusteaduses, geograafias ja
aenus 102(16), filosoofias 157(13),
pedagoogias 89(11).¹ Sellist luetelust
on näha, et kooliõpetajate eesvalmistamises
kõikumise mittevõttes sodakooli üldi-
se kultuuripoliitilise orientatsiooniga
ja kooliõpetajate vajadustega: iigline keele
õpetamine ja ranna keele õpetamine rann-
kooli õpetajate jaoks. Ilmselt võetakse al-
del valmistasid ette 1024 õpetajat maal-
teaduste alal vaid 200. See oli tingi-
tud kodanlike koolide hulgast laar-
ret iireloomust, rannuti enti ja iigline
õpetajate ruse vajadustega.
Peale nende said didaktika-metoodilises
seminaris veel eesvalmistatud 11 õpetajat
jaosintamises, 24 kaubanduse teaduse
aiures ja 27 põllu majanduse aiures.²

¹4. Rõgo, lk. 641.

² Samas

Kui vaadelda Filoloogiateaduskonna õppe-
 korraldust arvestades, siis rääkides, siis
 tuleb meelde ajada, et alati pole
 see otstarbekas. Näiteks, oleks filoloogid,
 kelle eriala oli inglise keel, pidid
 sellel erialal õppima veel 2-3 spetsialiseeritud
 kõrge rohu suuna reetorika jutt
 vms. Kõik õpetajate ettevalmistus. Kuid
 ajale ei ole veel ole üsna
 rohu. Siis ajale ei ole õppida keelid.
 Siit tuleb ka järeldada, et selle
 laia matemaatika teaduskonnas nagu Filoloogiateaduskonnas
 oleks pidanud ühikutele eri-
 aladele õppeprogrammi lihtsuse diferentsiaal.

Õppekorraldus, mis rohu erialadele
 see töö, rohu jutt teaduskonnas üli-
 õpilastele. Võitlusena mille punde mille to-
 tu õppis üliõpilane ka üliõpilane,
 tal oli rohu õpetajaga, mis selle ro-
 huva õppimise ühikuga ning need oleks tulevad rohu
 ühikute ja muude.
 ühikute õppimise oleks rohu oleks
 lihtsamat rohu õppimise ja üliõpi-
 laste rohu, mis jäi teaduskonnas.

Tundub, et Filoloogiateaduskonnas oleks
 pidanud õpetada enam rohu pida-
 gogikat ettevalmistust, mis rohu rohu-
 jaid rohu teile õpetajana. Tegelikult
 aga rohu teaduskonnas ettevalmistus
 teaduskonnas.

IV matüine üliõpilaskoos ja õppimistingimused.

Tähtsamad asjad oli naigil muusikalõpetajatel
firmaalne õigus antuda üliõpil. viitlusnõuandeta.
See oli üheks põhjuseks, miks üliõpilaste arv
1920 udatale aastatele oli suhteliselt kõrg. 1924-1925
õppeaastal oli Eestis aja 10000 elaniku kohta
46 üliõpilast, 1932-1933. õppeaastal aga 34. Raja-
vahetuses 1926-1930 oli aja 10000 elaniku kohta
Austria - 32, Hollandis - 19, Inglismaal - 12,
Prantsusmaal - 13 üliõpilast.¹

Kõrgema hariduse omandamine saaris ka ühin-
kondlike avaruse, rahjad olid kaenatud illu-
sioonidest, et kõrgema hariduse annab võima-
luse "heale järgel" jõudmine. Kuna vastu-
islasatruud ei olanud ja õpetaja järsat ei eks-
matikuleeritud, siis suuremas määras töh-
tune majanduslik faktor. Olulise osa oli õppe-
maksud, mille kaudu kodanik rikk mija-
kas üliõpilaskoosus kontingenti, sest õppimise
tutunise aonal jäi vaevumata rikkidest
päinuvate meestele vähem võimalusi kõr-
gema hariduse omandamiseks.

1. O. Saago, õpetajakoos ja hariduspoliitika kodanikus Eestis, lk. 721.

sega oli siis kaarduspoliitika kodanluse
klausipoliitika üks komponente. Tulub arves-
tada ka objektiveid tingimusi: 1) Eesti oludes
ei muutunud kodanlik riik valdada üli-
kuuli jaos riigilike summasid. Õppe-
maksust saadud summasel oli üliõpilaste
arves tõhkest koost, 1935-1936 õppeaastal maa-
dantaid need ulatuses $\frac{1}{3}$.¹ 2) kahtlase pün-
dus, mis eksisteeris kodanliku distantsi af-
fektail, liigideviti peetult niig kassis
nn "üliõpilaste riiki". Selline olusomas sai
kodanluse valida, seda lasta kõrgema kaardu-
se juurele - seda mitte. 1933. a. komisjon
töötute kahtlase niigä ulgataumise suites
jägumind andumid: Tööd ei leidumid 44
kõrgema kuuli lõpitaumit, 110 üliõpilaste õppi-
rud ja õppijaid.² Töötute kahtlase ar-
vise olla vulgi summas.

Üliõpilaste arve püüamine keemis põlvkonnade
1920-ndate aastate laul peale. 4. veebruaril
1927. a. üliõpilaste arve püüamine muu-
dentatud komisjoni riike riiktes avaldas
P. Põld meitum, et töötute kahtlase saadud
muhtavaadi liitlastes. Siit kuli ka
üks eeldumid üliõpilaste arve püüa-
musem.³

Ei elgu oli õppemas kodanluse riike, keimid
1 V. Aron, üliõpilaste elumit kodanlikum Eesti "Edasi" 4. nov. 1939
2 O. Elango, Kaarduspoliitika... lk. 122.
3 O. Elango, Diplomasit lual riigimise afte "Nõu" 1964 nr. 2, lk. 92

toomis järk-järgult. Õppemaksu määras
oli 1919.a. 250 marka, 1922.a. - 2500 marka
1927.a. - 5000 marka, 1930.a. - 60 krooni
1939.a. - 75 krooni suurusis.

Üliõpilaste ei olud asus õppemaksu tõst-
misega 5000 markah aastas (välimaalalähk
8000 marka) juulil 1922.a.¹ 1927.a. tõst-
teti õppemaksu 10000 markah aastas
(välimaalalähk 20000 marka)^{1927.a.}. Õppemaksu
tõstmist aastas oma korraldusel üliõpi-
laskonna Edentus, kus olid resolutsioonid
õppemaksu tõstmise vastu. Nõutud võetud
aktsioonid nõrgitama, et üliõpilaste õppemaksu
tõstmist kannaks kaasa, sest üliõpilaste arv
võheneb. 1926. a. lõpus ehitati Edentuse
nõukoguile Haudemurua interruumide, mis aga
jäeti arvestamata (õppemaksu tõstmist
1927.a. alates teatati 1926.a. sügisel)

1926.a. nõukoguiga korraldusid oli aktiiv-
ult arvestatud ka Valves Adams.²

1930.a. tõsteti järjekordult õppemaksu.
Üliõpilaste rahandusliku olukorda parandada
ühtlasi veel duallidena lundur tootma-
jandusliku tegevust. Ka nüüd aval-
das üliõpilaskonna Edentus protesti õppi-
maksu tõstmise vastu, kuid talu muuteta

1 "Üliõpilasteleht" 15. november 1927.

2 "Üliõpilasteleht" 16. oktoober 1926.

ning õppemaa kogundati ^{veelgi} 10 kooli võrra;
neja siis 60 kooli reketis
üliõpilaste arv, mis 1924. a. oli üliksolis
2471 (Filoloogiateaduskonnas 239) oli
1926. aastaks rannunud 4714-le (Filo-
loogiateaduskonnas 828 -le). Pärast õppi-
mearvu tõstmist hakkas üliõpilaste arv
vähenev ja saavutas madalrini
1933. aastal - 2842 üliõpilast. Filoloogia-
teaduskonnas oli üliõpilaste arv väike
väiksem sadaliku üliksoli jooksul 1935.
aastal, ulatudes 334-ni. Oma arv üli-
õpilaste arvu vähenemisel oli ka majandus-
kriisil, sest hiljem üliõpilaste arv veidi
tõusis (vt. järgmine la. tabel nr. 1.)
1930-ndate aastate lõpul 150 kooli õppi-
mearvu oli tööline rühm kuni jält.²

---

1 üliõpilaskonna edustane määrus üliksoli veitumise
õppemaa tõstmise aras "üliõpilastele. nr. 8, 2. sept. 1930.
2 V. Aron

Tabul nr. 1.

Ūliõpilaste arvuline koostis (1921-1938)

Aasta	Ūliõpilaste arv ūlikoolis	Ūliõpilaste arv Filareetika- Eaduskonnas.		
		mehed	naised	keskne
1921	2471	79	160	239
1922	3179	109	250	359
1923	3985	159	379	538
1924	4414	199	468	667
1925	4594	223	502	725
1926	4714	268	560	828
1927	4258	231	505	736
1928	4043	203	532	738
1929	3713	173	533	706
1930	3495	164	464	628
1931	3305	142	391	533
1932	3057	108	289	397
1933	2842	99	240	339
1934	3248	114	227	347
1935	3250	99	235	334
1936	3057	103	262	370
1937	2996	100	258	358
1938	3230	117	254	371

1. Tõlge ūlikooli sisseõppimise koostis 1921-1938.

Pide õppemaksu di laude veel immatri-
 kulatsioonimaksu (algul 5, hiljem 10 krooni,
 praktikade tööd seit kooli raamati 1-5 kroo-
 ni, 1937. a. rali nime sa eksaminatsio-
 - 1 kroon 50 senti eksamilt¹

1930. a. aialisel aastatel ravis põlvkonnas
 võitlusvõime suurendamiseks. Filosoofia-
 teaduskonnas ja üliõpilaste üldse ei olnud
 veel ümardust ja tase. 1935-1936
 õppeaastal määrati juba riiklase vastu-
 võetavate üliõpilaste kontingent: üliõpilasi
 690, Filosoofiateaduskonnas 70.² 1935. a.
 toimunud võitlusvõimeid^{riiki} vaid farmatsia
 osakonda ja tehnikateaduskonda, arstijatele.³
 1937. a. jäi aga võitlusvõimeite lühema-
 rena 200 üliõpilasi astuda soovijate vas-
 ta võtmata.⁴

Üliõpilaste vajadustele olukorras saab
 vastata üliõpilaskonnas Edutaru poolt 1921,
 1926., 1930. ja 1933. aastal läbi viidud
 arvestuste valgusel. Kõige rohkem üliõpi-
 lani (96%) keeras 1933. a. arvest ja selle
 on toetatud järeltulijate tegevusel.

Üliõpilaste arvialu suurim kohta 1933. a.
 annab ülevaate järgne tabel:

1 V, Arstid "Edari" 4. nov. 1959.

2 "Kõrgkooliõpilaste ülevaade" üliõpilastelt "23. juuni 1935.

3 ENSU KARKA, f. 2100, n. 4, k. 98, p. 53.

4 ENSU KARKA, f. 2100, n. 4, 7.-ü. 102, p. 8-9.

Üliõpilaskonnas rahvaline struktuur

Kihid	Üliõpilaskonnast %	Filoloogikatead. %
Talupidajad maamuruga üle 10 ha.	23,9	19,1
Talupidajad maamuruga alla 10 ha.	4,0	4,4
tutöötajad riikanduse alal	6,1	4,0
tutöötajad teaduse alal	2,9	1,3
Näisõpetajad	12,4	14,4
Teöliid ja teenijad	11,6	15,1
Ametnikud	27,1	32,8
Harjutusliid	4,8	4,7
Kapitalistid elavad	7,2	4,2

Tabel on koostatud kodanliku statistika andmetel ja ei rajata kindl määral üliõpilaste veranduliku differentseid, kuid ilmselt on kodanliku ja värvanduliku kihid üldiselt, kuna teöliid ja teenijate (11,6%) ja värvetalupidajate tead (4%) moodustavad üliõpilaste põlvkonda.

Kui vaadata laias laatus üliõpilaste rahvalist struktuuri, siis näeb suures määras kodanliku Eesti klassidestumit, kus kapitalistid moodustavad 11% Eesti elanikkonnast, teöliid ja teenijate

1, Eesti Statistika " 1933, lk. 207.

38-39% (olid üliõõlis miheliselet vähem
enadatud) ja väikeredadeks 46% reha-
tikent. ¹ Enamus üliõpilasi oligi pärit
väikeredadele riikide hulgast. Aga
ka need ei muutunud õpi vaid lapse üleva-
pidada. Meesüliõpilastest on suurem osa amet-
suure riikist elanud 30,1%, talupidajate
riikist 21,4%, väikeredade omaist 2,7%. ²
Ametuine perekonnas korpuseks on
olnud 51-100 krooni ³, aga üliõpilaste kes-
mine välgauues 1930.a. oli 65,42 krooni.
Seltsu oli enamik üliõpilasi muudud
üliõõlis õppimise ajal pidama liialu-
minte. Mõningatel sadantel teinud en-
dele üleva pidamist 60-70% üliõpilastest
1933.a. suudist rüüb, et teemintest
pidand 34,2% meesüliõpilastest ja 7,7%
naisüliõpilastest, mis tal rasku 38,9%. ⁵
Hõlvalt teemintu harkimise mõjas hel-
vavalt üliõpilaste õpetõle: ninte meeli-
line töö rannatas niny üliõõli õpping ve-
nis normaal ajast palju pikemaks. 1932.
aasta niginul oli üliõõlis üle normaal-
aja õppijaid 38%, Filosoofiateadus rakuas
kõrguni 48%. ⁶ Üks põhjus oli niidlasti

1 K. Martinson, kiri presidendile, Tallinn 1940, lk. 7.

2 "Enti Statistika" 1935, lk. 342.

3 Üliõpilaste kesmine elutulu mõjukus... "Üliõpilastele" 2. sept. 1932.

4 O. Elango, Diplomantide arvu muutus ajast, lk. 12

5 "Enti Statistika", 1935, lk. 343

6 "Enti Statistika", 1933, lk. 204

reller, et Filantropiataduradonna oppis roh-
keus saadud teadus sihtideid üliõpilasi.¹

Ainult üheksa kooli oli sa üliõpilaste
fai tuuime mitte kätseäitust. 1933.a.

14,4% meesüliõpilastest ja 16,1% naisüliõpi-
lastest ei saanud endale lubada 120 päe-
raaja teitu. Saadud teadus sihtideid üli-
õpilastele olid munitud teo mii vime 2-4
simeere mah.²

Tiigitud saadud teadus sihtideid ja
kõigut õppusadust oli üliõpilaste igas-
tase saadud vaheldumise 1930 aastal sa-
latal saadud munitud munit. Õppusadust teo
exmatikuleni katet ja üliõpilaste teadus-
emalyajänuke exmatikuleni munit (mit ar-
nata, et me teo munit saadud majandusli-
kel poljuntel) ja saadud vaheldumise
1930. aastal saadud üliõpilaste (Lina nr. 5.)
^{üliõpilaste}

üliõpilastele oli munitud õpi gitud saadud
tama, et munit ay saha teo munit ja mii
õpi gitud jätkata. Mii 1927.a. munit
teo munit munit üliõpilaste oli 710 ja vime
334³, mii saadud 1931.a. on endiste üliõpi-
laste (katet saadud) on munit saadud lü-
gus teo munit munit.⁴

Mii 1928.a. saadud saadud munit lü-
gus

1 vt. lk. 92.

2, teo "Statistika", 1935, lk. 345.

3, teo "Statistika", 1933, lk. 202.

4, vt Lina nr. 5.

tamist 27% üliõpilastest, mis hiljem
 on nende arv suurenenud niisug 1934. a.
^{alates} ulatunud üle 50%.¹ Kuna varem kat-
 sentsaand arvuid meiti ülekaali, siis
 üliõpilaste arv aasta jooksul oluliselt
 ei muutunud.⁴ Selline intension
 igasugase režiimide vaheldumise ei mõ-
 juunult raudialt üliõpilaste ettevalmis-
 tusele.

Muudena aitab üliõpilaste siset majan-
 derlike olukorras leevendada õppemaksu
 vabastamine, kuid see poleud piisav,
 enli vajadusküsi asetald. Õppe maksu
 mis vabastada 1925. a. ülikooli radem
 alusel 20% üliõpilastest, 1937. a. ülikoo-
 lide radem särgis seda 15% protsendile.²
 Kui rõnuda rahi teaduskonna: Filosoofia-
 teaduskonna ja õigusteaduskonna vakkone
 õppemaksu vabastatule arve, mis ulgub
 et Filosoofiateaduskonnas on see määra
 ra suurem, kuigi üliõpilasi väheem.

Sed õbter on Filosoofiateaduskonnas (Lira nr. 6)
 tuljud üliõpilastele vabastatud vaid
 peabid õppesabast, mis vöi maldas
 rahuldada rahkejus roove (kuigi aiunult pool
 õppemaksu ulatemus),³ aga mitte absoluutult

1 vt Lira nr. 5.
 2 G. Claugo, Västern... 1934-1940, lk. 67.
 3 Ht. Lira nr. 6.
 4 vt. Lira nr. 5.

keerki rööve. Tõugitaduse varemuses en-
pajudel juhtudel rahuldatus noirk rooi-
jad. See viitab sellele, et Filosoofia-
teadumonas oli varemuid mitte rohkem
siindatud. Seda teendab ka 1933. a. au-
rust üliõpilaste vtriale suuim
vhta.¹ Ka vni õppemaksumt vahata vni
rooi avaldustel avaldada mõji ajaalu,
et Filosoofiateadumonas oli ülesal
nairtel (vt tabelm!), kes on rovaltemis-
turt kausi and nõhemaal määral kei me-
hed. Üliõpali rahaliste rakumte lobb
on 1933 a. riigiel õppemaksumt õvabar-
takuid olund vaid umbes 10%² üli-
õpilaste arvust. Tavaliselt oli Filo-
sofiateadumonaat kõige rohkem roove
õppe maksumt vahata vni.

Õpiõpetes ilmseltunutek olid ka kõb-
tud stipendiumid: kuuad, maakoudade
võnikivute (P. Sämejeri nimelise jt) ja
üliõpali stipendiumid.³ Üliõpali sti-
pendiaadid olid ühtlasi ka õppe mak-
sumt vahata tud. 1921. a. anti stipen-
diume 1500-3000 marka reuertes, 1927. a.
elates 4000-9000 marka. 1932. a. võku-
deti stipendiumi määruud 80-180 ruuolilt

1 vt. ka. 98 (92)

2 vt. Lira nr. 7.

3, 4 üliõpi laruht, nr. 5-6, 1921.

70-150 kroonile. 1932.a. väheneti ka stipendiumide üldarv. 1935.a. väheneti palju stipendiumimääraid 35-75 kroonile.¹ Kuni 1928. sai stipendiumi 3,5% üliõpilastest, siis 1939. oli see arv vaid 2,6%.² Stipendiumide jaotamisel teaduskomitee on arvestanud suurem-vähem üliõpilaste arvu (lisa nr. 6) Territoriaalselt olid stipendiumid äärmiselt ebapiisavad.

Rahvael õppimistingimusi raskendades Taitse ülikoolis vähendab ka statistika lõpetamiste kohta. Kuni 1. XII 1933 oli ülikooli immatrikuleeritud 13493 üliõpilast, kes teoreetiliselt 1940. aastaks (kennuiseks õppeajaks on arvestatud 4-6 aastat) olens pidanud ülikooli lõpetama. 1. XII 1939. aastaks oli ülikooli lõpetanud veid 5751 üliõpilast, mis moodustab immatrikuleeritud arvu (13493) 42,6%.

1. detsembris 1939. aastaks oli Filoloogiateaduskonna lõpetanud 228 meest ja 528 naist kokku 756, mis moodustab 13,2% ülikooli lõpetajate üldarvust.³

¹ "Kodumaa" 1927, 15. nov. 1935.

² D. Elango, Väitlus ... 1934-1940, lk. 68

³ "Eesti Statistika" 1940, lk. 229.

juhatamaga. Riigirõikum palitugi
meenis uus üliõpilide riik (harras
aastal 1938.a.), mis liidus üliõpilasi
autonoomia.

1925. a. üliõpilaste riigi oli
Filosoofia teaduskonna kuni üliõpilaste
jõude ette nähtud 33, aga teaduskond
olles vajunud neid rohkem, et tõhus-
tada õppetööd. Negatiivne nähtu-
s oli õppekohtade suurem tendents,
mis jättis jälle ka Filosoofia teaduskonna
tegemise. Ei saa lugeda normaalselt, et
teaduskonnas olid mitmed professorid
nõrga ajavahemiku jooksul täitmata.

Tähtis küsimus üliõpilaste õppes oli
õppejõudude komplektimine, sest õppe-
protsessis etendavad nad juhtivat osa:
rõlvus ju üliõpilaste eduses õppejõudu-
de kvalifikatsioonist, tähtsusetu omades-
tust.

Filosoofiateaduskonnas nägi üliõpilaste üldse
nõuetati õppejõudude komplektimisel
nähtuõnne rahvaliku riigi püüdnud
tõttu. Soome teadlaste kutumise Filo-
soofiateaduskonna õppejõududeks võib lugeda
korda läinud: nad saavutavad üles-
sesti rahvalt õppejõudude riiki, olles
võlga oma nimisooni täitnud ning
nõudnud teaduskonda täiesti.

Siida ülikaali agraaridel tööle suunud
võlinnaa õppejõudumid (E. Kierus, W. Auder-
son) on hinnanud spetsiaalsitidena ame-
tis slaud ka suudaliku ülikaali loopusi-
diel. Paljud ülikaalinatidus lüügnid
lugemud ent lastet õppejõud nagu H. Mõisa,
F. Linnus jt olid rahvusvahelilt tun-
tud teadlased. ^{Paljude} Kaadaluiku Taitu ülika-
li õppejõudude töö võib üldilt lü-
da eduks.

Filosoofia teadusnõu õppekorraldus es-
sujus oli Helingi ülikaalis suutetas üs-
teen, mis võimeldes suut vabadust aiute
ja suud ulatuks velikus. Õpetajate teat-
ljalte oli aiutevalik jünatud suudus-
muniteliumi suult. üliõpilaste etteval-
mitemis lüügnid suus suute inuimale
tööle. Õppemitemis jidi inuimale töö suute
suimaldama suvenemist inuimale aiutevaldus-
da. Filosoofiateadusnõu õppekorraldus hii-
damil aiutevalik inuimale suute suute-
da, et suute filosoofide suute suute suute
suutevalik, aga suutevalik suute suute
suute. Suute jünaldus, et suute suute suute
suutevalik suutevalik suutevalik suute-
valik teadusnõu õppekorraldus suutevalik.

Tundub, et Filoloogiateaduskonnad olid
võinud õpetajis rohkem iseloomu õpe-
tajate ettevalmistamisel kõige rohkem teadus-
likku tegevust, sest enamuse lõpetajaid
annab tööle õpetajana.

Õpetajate näitlikkustamisel ja mitmekülgse
huvidega rajati Filoloogiateaduskonnas juun-
ide ühe spetsialiseeritud ja arutelu. Nendes
siinide läbi praktikumilise sülaomaga õpetajad
Didaktika - metoodilise uurimise kooli
pedagoogika õpetajate juunide ja üliõpilaste
alal oli andis metoodilise ja praktikumilise
^{ettevalmistuse} kooli tegevustel pedagoogidele rohkem üli-
koolilist. Oma üliõpilaste ka põhijoonet
täitis.

Õpetajate täiendamisel ja teadusliku töö
organiseerimisel oli tähtsaks rohkem teaduslikel
ultridel. 1939. a. tegelesid need Filoo-
giateaduskonnas juunis .9. Seltide piti-
lises tegevuses olid üksteisega rohkem.
Suuremad ultrid andis võlja oma
ajamija rohkem teadusliku. Seltid koolilist
ÕES algataval oma ai avaldusenaat bib-
liograafiaid, tegelesid arvutuste loomise-
ga jms.

Kõik Tartu ülikooli inimteaduslikud
üliõpilased moodustasid rohkem üliõpilaste
konna, mille ai andis rohkem oli teaduslik,

mis valiti kõigi üliõpilaste poolt.
Üliõpilaskoosseis moodustati aastas 1936. a.
Esimine oli radikaal-demokraatlikus suunas.
See võimendas tunduvalt riitumise valit-
suse teemal: üliõpilaskoosseis Eelkõige aval-
das protesti õppemaksu tõstmise vastu,
ta saab hoida kuni 1936. septembris lah-
kumiravalduse andmisel üliõpilaste valitsemise.
1936. a. lõpul leidis üliõpilaskoosseis juht-
imise demokraatlikult muudetud riitumise
delt üle korporatsioonide, kes taitavad K. Põl-
li poliitikat.

Kuni 1935. a. sai üliõpilaste arvu võrd-
susteta. Üliõpilaste arv suurenes
nõuete õppemaks, mida valitus üliõ-
pilaskoosseisud võhustamine esmõigil tehti.
Õppemaksu tõstmise tagajärjel hakkas
1926. a. alates üliõpilaste arv vähemena
ja reallõhkega ka Filiaalideaduskonnas.
Õppemaksu tõstmise teemal võhustamine ka
radikaalne liikumine, mis teeb lihtsasti
võhustid üliõpilaste õppimise võimalused.

Rahvete õppimise teemal tehti oli üliõpi-
laste isikliku saamise ja vaheldumise
võga suur. Tuli õpi teemal ajatult raskes-
tada, et hiljem neid jätetada. Samal
hõlmele rahvete teemal pool üliõpilaste ar-
vustest ei saanud neid lõpetada.

Filosoofiatraditsioonides õppis tähtsaks ja väärtustatavaks hõlpsalt põlvkondade üliõpilaste arvude suurenemine üldiselt üliõpilaste arvust, mis on nende kasvamine olnud väärtustatavaks.

Kuni 1935. aastani oli Filosoofiatraditsioonide üliõpilaste arv üldiselt üliõpilaste arvust (5751) rohkem üliõpilaste arvustatavaks Filosoofiatraditsioonide õpetajate arv 13,2%.

Kuni 1. det. 1939. a. oli Filosoofiatraditsioonide lõpetajate arv 756 üliõpilast, mis 20,9% magistritasul.

Magistritasul lõpetas üliõpilaste arvade suhtes 1919-1. juuni 1940. a. 161 inimene: mis ajaloos alal - 24, keegi kelle või kirjanduse alal - 25, filosoofia alal - 16, seadus alal - 19, pedagoogika alal - 10, romaani filoloogial alal - 18, germaani filoloogial alal 12, inglise filoloogial alal - 11, slaavi filoloogial alal - 4, etnograafia alal - 3, muusika alal - 3, psühholoogia alal - 2, lääneriikide kultuur alal - 2, jamaika traditsioon alal - 2, indo-euroopa kultuur alal - 1. (Ja veel 5 magistrit, kelle üliõpilaste arv traditsioonide)

1. Eesti Vabariigi Teadus Üliõpilaste (1919-1929), 1919, lk. 198-199; CNSU RA RA, f. 2100, k. 4. r. -ü. 97, 99, 101, 102, 84, 90, 89, 92, 95; n. 5 r. -ü. 157, 162

Lina nr. 1.
Archeologiniai ir lietuvių rašmenys.

Metai nuo 1. aprill	Archeologiniai rašmenys		rašmenys	rašmenys (paleo- grafiniai)	rašmenys (iliuminaciniški)	rašmenys iš kitų šaltinių
	1800-1850 m.	1850-1900 m.				
1925			950			
1930			1364	830		
1935	3254	20746	1426	643	849	2031
1939	3672	30367	1675	999	1040	2491

Lina nr. 2.

Lietuvių rašmenys ir lietuvių rašmenys.

Metai	rašmenys (iliuminaciniški)	rašmenys (iliuminaciniški)	rašmenys (iliuminaciniški)	rašmenys (iliuminaciniški)	rašmenys (iliuminaciniški)	rašmenys (iliuminaciniški)	rašmenys (iliuminaciniški)	rašmenys (iliuminaciniški)	rašmenys (iliuminaciniški)
1925	2040	1228	77	20725	5441	1444	126	3162	-
1930	2362	1610			6585	1444	146		7475
1935	2823	2237			7628	1444	158	19485	7475
1939	3032	2888			8687	1444	202	18956	7475

1 ENSU KRAU, p. 2100, n. 4, 7.-ū. 82, 89, 97, 104; 7
2 ENSU KRAU, p. 2100, n. 4, 7.-ū. 81, 89, 97, 104.

Sina ur. 3.

2.
1.
Eksperimentaalu ndajugira ja psikh-
hologgi laboratoriumi rajad.

Päev reitinge 1. aprill	raamatud	ajavahet	ajavahetid- instrumentid	dispositiivid
1929.	14		63	
1925	192	8	115	
1930	635	23(226nd)	144	
1935	848	289nd	168	256
1939	991	331nd	768	344

ENSURAKA, p. 2100, n. 4, nr. 77, 89, 89, 92, 704.

Lina nr. 4.

Onnustajat didaktis - metoodiliset
 ammunnat vuodelta kumpa vuodelta 1923-1929.

	1923- -1924	1924- -1925	1925- -1926	1926- -1927	1927- 1928	1928- 1929	Kokoa-
ajalujen nousu iirik- spektin ja filosofilise propedeutikan (1927. ala- tes koulun koulun + ajalujen)	4	6	9	10	12	18	59
Eetti koul	3	10	6	12	14	26	76
Matemaattika	10	6	5	8	4	6	39
Fysiikka							
Kemianoppi							
muut koulut	6	9	9	10	16	28	78
luonnon- maantiedon oppi	5	7	5	7	6	4	34
muopetus	-	-	4	-	-	4	8
filosofia	-	-	9	13	14	25	71
pedagogia	-	-	-	9	5	16	30
kaupantutkimus	-	-	-	5	-	-	5
muut koulut	-	-	-	-	-	3	3
uusi koul	-	-	-	-	-	3	3
muut osavotjaid koulut	28	37	38 ²	56	49	85	

1 ENSU KOKO, f. 2100, n. 5 sivuilla 242, l. 6, 21, 35, 61, 63, 79, 80
 2 Vuosittain ammunnat on koulun alalla (koulun
 on koulun ammunnat koulun ammunnat, mitkä koulun
 ammunnat.

Lina nr. 6.

Stipendiumid ja õppe maksumused Tartu ülikoolis aastail 1926 - 1935.

Aasta (nimeid)	Üliõpil- kõrge arv ülikoolis	Õppe- maksumus võltsõnades või ülikooli aastil	Stipen- diuunid või ülikooli aastil	Üliõpi- kõrge arv Filoosofia- koolis	Õppe- maksumus võltsõnades Filoosofia- koolis	Võltsõnade kõrge arv Tei ülikoolis	Võltsõn- ade arv õppemak- sust	Stipen- diuunid või ülikooli aastil	Võltsõn- ade arv õppemak- sust	Kõrge arv	Maksumus	Stipen- diuunid või ülikooli aastil
1926 I	4714	793		828	149				1204			16
1927 I	4258		140	736	212				1049			24
1927 II			155		98	47	57			82	1	26
1928 I	4043		155 (364)	738	196	90	106	916		48	0	26
1929 I	3713	842 (971)	155	706	216			773	103			
1930 I	3495	773 (952)	155 (368)	628	156			719	59			29
1930 II		733			170				90			28
1931 I	3305	475 (864)	155 (340)	533	123	37	86	707	67			28
1932 I	3057			397	84	21	63			46	0	26
1932 II		500 (750)	148 (316)					736				
1933 II	2842	281	150	339	47			682	59			19
1935 II	3259	440	128	334				910				

1 Akadeemilised kuulid "Üliõpilaskõrge" 15. okt. 1921,
1. apr. 1926, 15. märts 1927, 5. nov. 1927, 10. märts 1928,
16. märts 1929, 16. märts 1930, 25. okt. 1930, 14. märts 1932,
28. okt. 1932, 28. jan. 1933, 15. nov. 1935.
2 I semester on aland 1. jaanuaril uude
kalendri aastas.

Jina ut. 7.

ii'li'kuuli magistrike tōi kandidaada-
dine¹ lōpetamud i'ikuul (1921 - 1.11.1940)

1) Ajalas alal: Peter Treibig, H. Klaus, Wilhelm Ederberg, Johannes Varas, Georg Rauch, Otto Liiu, Max Arkhewitz, Jan Kours, E. Teuber, Arnold Taube, Helmut Kertner, Arnold Soosa, Nikolai Treumuth, Leida Rebas, R. Klis, E. Rees, Sigrid Zube, Gerhard Mann, Herman Fischer, Hugo Rebas, Bernhard Verner, Jalmuth Speer, Edla Kijff, M. Töchlapp.

2) Eeti kuuli tōi riyandau alal: Ansa Loovits, August Annint, Frida Dewek, Albert Searente, Hilde Ounas, Johannes Väinäk, Helmut Bonn, Julli Ross, Alexandra Uuiver, Herman Klein, Daniel Palfi, Johannes Semper, G. Saar, Paul Arinte, T. Käljo, H. Toivus, S. Holby, Erna Gillmann, Walter Taubi, Bernhard Jager, Ernst Nurus, Anni Mägi, R. Pöchlauer, Willem Altosa, Theresia Lano.

3) ingliin filologia alal: Ants Oras, Miina Pulus, Ida Saks, Alma Kuumik, Margaretha Pöndert, Mate Tilling, L. Liivimägi, Salme Palfi, Jume Trehaner, Johannes Schwalbe.

4) germaani filologia alal: Alwa-Ludwilla Sommer, Paula Koppel, T. Tuli, Axel Plath, Ralf Gestahl, Karin Keygrepp, Siiraide Weber

¹ Traanucuput ii'li'kuulit i'itulumud ii'li'pi'laud lōpetand kandidaadi'aa.

- A. Kursmann, Harry-Gray Skuus, Gustav
Ment, Oskar und Wertenmann, A. Weiss
- 5) romaanii filoloogis alal: N. Oden, Selma
Mitt, Irene Thomsen, Agate Kullarupp,
Margot Laanu, Franziska Martens, Liada
Leinembach, A. Koltz, Elciine Niilõudes
Päit Mutli, J. Müürsepp, E. Birk, Arthur
Reurmann, Kallista Tach, Alexander Hugel,
Kaini Heiverty, Dagmar Heiverty, Marta Palisau
- 6) slaavi filoloogis alal: Anna Smidt, Dimit-
ri Tretsov, Valmar Adams, Helmi Humbergaja
- 7) Filoloogis alal: Alfred Koost, Julius
Madison, Felix Kibbermann, Theodor Künnap,
E. Hippisus, S. Luiga, Hlue Komulus, Mein-
hardt Meier, Hilda Kanan, V. Viilup,
K. Leichter, R. Kulpa, Leopold Anvelt, Hlue
Tõnnunen, Alide Umblyja, Liidia Haas-Tuulu
- 8) Pedagoogis alal: Hans Kover, Alexander Elago,
Edgar Oinas, A. Jalits, S. Trunden, J. Ertson,
Friedrich Olup, August Kull, A. Kukkits
Kallig-Kant
- 9) Arheoloogis alal: Marta Schmittshulm, Harry
Moria, Erik Laid, K. Sudnau, Arthur Vares
- 10) etüülogis alal: Ferdinand Lirbock,
U. Rõnk, Helmi Kierik
- 11) Kunstigalad alal: Valmar Vega, Elfrida
Simmren, A. Neumann

- 12) Rahvalaule alal: Elmar Pärn, juuli Teder, B. Sööt, O. Peters, P. Hamberg, August Kivi, A. Ariste, A. Kurlaba, L. Pedas, eme Normann, U. Saar, Alexander Harik, Eduard Langarte, Johan Kõrva
- 13) Klassikalise filoloogiale alal: Paul Kõrven, A. Bulmering, Erich Allmann
- 14) Pühikoolingiale alal: Andrus Pärt, Eduard Baks.
- 15) Läänemuu-koosse kuled: Julius Mägiste, Felix Oider
- 16) Indo-euroopa kultuuride alal: Pütris Aru
- 17) Soome-ugri kultuure alal: Alexander Kirman
- 18) Junditeaduse alal: H. Liebmach, K. Hirschmann
- 19) Mihhail Treubrazemii, Sigitimund Klan, Marie Tõru, Vera Solubova, Ilu Urdinon-Voran¹

¹ Eesti Üliõpilaste Seltsi 1928-1929; ENSU KARK, I. 2100 h. 4, 7.-ü. 84, 89, 90, 92, 95, 97, 99, 107, 102, 103, 105; Niiniluoto 5, 7.-ü. 157, 162

Kirjandus ja allikad.

I Arhiivifondid

1. ENSU Riiklik Ajaloo Teoarkhiiv (ENSU RAHA)
fond 2100 - Tartu ülikool

II Publitseeritud dokumendid.

1. Eesti Vabariigi Tartu ülikooli radus, Tartu 1925.
2. "Riigi Teataja" 1925, 1936
3. "Haudus ja Sotsiaalministeeriumi Teataja" 1932

III Teatavalt -statistilised teused

1. Biograafilise lühikõne täienduseid, Tartu 1940
2. Eesti Vabariigi Tartu ülikooli eelalgusite
kava 1920-1929.
3. Eesti Vabariigi Tartu ülikooli teaduste ja
praktiliste töid kava 1930-1940.
4. Eesti Vabariigi Tartu ülikooli insidendid
kuuandmed 1922-1938
5. "Eesti Statistika" 1933, 1935, 1940.

IV 1. Eesti Vabariigi Tartu ülikooli Filosoofia-
teaduskonna õppekavad ja enesete kogeldus
1924, 1928.

2. Eesti Vabariigi Tartu ülikooli Filosoofia-
teaduskonna õppe- ja erakirjanduse üldkava
1932, 1935, 1939.

V Muunimised ja artiklid:

- Anderson, W., M. J. Eiren (1852-1934) "Eesti kirjandus 1934 nr 6
- Annint, A. Meilutuskilde emasaule seltsi muin-
gjaat "Lumene seltsi aastaraamat" 16, 1920
- Ariste, P. Andrus Saarete 70 aastase "Kul ja Kirjandus" 1962 nr 6
- Ariste, P. Andrus Saarete (1892-1964) "Kul ja Kirjandus" 1964 nr 7.
- Ariste, P. Arvutus O. Laanika, Estnische Volksdich-
tung und Mythologie kohta "Eesti Kirjandus 1932, nr. 11.
- Ariste, P. Eesti keel ja rahva-ajaloo kultu arengi-
mist ja muinimist Tartu ülikoolis (1802-1952)
"TRÜ Toimetised", v. 10 nr 35, 1954.
- Ariste, P. Julius Mägieste 70 "Kul ja Kirjandus 1971, nr. 3.
- Ariste, P. Lami tittunen suruud "Kul ja Kirjandus" 1964 nr 4
- Ariste, P. Mõnda Tartu ülikooli õppejõududest "Tar-
tu Riiklik ülikool" 11. jaanuar 1967.
- P. Ariste, P. Prof. Julius Mägieste suruud "Tartu Riiklik üli-
koal," 8 mai 1959.
- P. Ariste, P. Walter Anderson "Tartu Riiklik ülikool," 21. sept. 1962
- Ariste, P. Wilhelms Wigt "Eesti Keel" 1934, nr. 4.
- Arson, V. üliõpilaste elust kodanikus Eestis "Edasi" 4. nov. 1959.
- Eesti Vabariigi Tartu ülikool 1919-1929, Tartu 1929.
- Eiren, M. J. Eesti ülikooli inimvõime kasvatus "Päevaleht" 29. veebr. 1928.
- Elango, A. Eesti keeli ja pedagoogilise mõtte ajalooat, Tartu 1968.
- Elango, O. Diplomantide arjanduse ajaloo "Nemus" 1964, nr. 2.
- Elango, O. Hariduspoliitika ja õpetajaskond kodanikus
Eestis 1919-1940, Tallinn 1972.
- Elango, O. Viitkes Tartu ülikooli madala ümbes aastail
1919-1925, esine ajaloo muinimist, TRÜ Toimetised, v. 10 nr 290
Tartu, 1972.

Elango, O. Väitlus Tartu üliõpilaste ühiskonnas aastatel 1934-1940, ENSU ajalehes kirjumini IV, TRÜ Taimetimed, nr 290, Tartu 1972.

Elango, O. Üliõpilaste organisatsioonide meelitus aastail 1919-1920 ja nende ühiskondade eest järele, "Lühikirjad" 1970, nr 9.

Eller, M. Muusikaajale kirjumini, Lemmik kirjandus ajalehestadus, Tallinn 1970.

ENSV ajalehes IV rd, Tallinn 1971.

Ernste, A. K. Nag mees ja sõjaväe sõjaväe ja sõjaväe (1915-1918), ENSV ajalehes kirjumini, "TRÜ Taimetimed", nr 258, Tartu 1970.

1915-1918, nr 1, artikkel "Kõrgkooliõpilaste ühiskonnas" ja "Kõrgkooliõpilaste ühiskonnas"
Jaanits, E. Tõnnison, E. Arhivoloogid, Lemmik kirjandus ajalehestadus, Tallinn 1970.

Jaanits, E. Tõnnison, E. Arhivoloogid, Lemmik kirjandus ajalehestadus, Tallinn 1970.

Johannes Voldemar Veski (1873-1969) ja mees, Ema-
sõber Selti aastaraamat 14-15, 1968-1969.

Jõnn, H. Stenogrammide õpetus, "Üliõpilasteleht" 1930, nr 5.

Jaan, K. Prof. filosoofia-õpetaja Lucien Rudrauf, "Tartu
Küla üliõpilasteleht" 29. märts 1968.

Kalits, V. 45 aastat F. J. Jõnni ühiskonnas, "Lühikirjad" 1970, nr 5.

Kann, A. Paul aastarada Ema-
sõber Selti, Ema-
sõber Selti aastaraamat 16, 1970.

Klein, H. Andrus Saaremaa, "Lühikirjad" 1972, nr 8.

Kuusik, E. Jõnni ühiskonnas K. Kannil (1919), "Lühikirjad" 1970, nr 9.

Kuusik, H. B. R. edenduse 50 aastat, "Lühikirjad" 1970, nr 6.

Kuusik, H. Prof. Kaus Oldenop, "Üliõpilasteleht" 20. veebruar 1924.

Kuljar, E. Willem Eriks 80, Ema-
sõber Selti aastaraamat 17, Tallinn 1971.

Kuusik, H. Tartu üliõpilasteleht üliõpilastelehtide ja üliõpilastelehtide ühiskonnas, "Lühikirjad" 1970, nr 9.

- Keid, E. omaaikluse 15 aastat eesti kultuuris „Eesti Kirjandus“
1933, nr. 9.
- Liinam, J. Ilmari Mauninen „Edasi“ 2. sept. 1969.
- Maausõgi, V. Siinjuhatus kooli „Ajaloa ja muusika aegadele“,
Tallinn 1966.
- Martinson, K. Kirj. presidendiks, Tallinn 1970.
- Nurmesmäe, P. Inno Montanelli „Tartu Riiklik Ülikool“ 23. nov. 1962.
- Oinas, E. Tõrised Püerid „Kul ja kirjandus“ 1969, nr. 12.
- Paus, E. Mõelutusi „Gustav Seitsmit“, Kul ja kirjandus“ 1963, nr. 9.
- Peel, A. Ülikooli koolitamine ja ühiskonnale uue ajajärgul,
„Üliõpilastele“ 8. nov. 1930.
- Traberg, T. Пыльца гонимости в Мадридском университете
„TRÜ Teatajad“ Nr. 35, 1954.
- Tõdemäe, R. August Annist ja roosid kirjandus „Tartu Riiklik
Ülikool“ 1973.
- Tõrn, A. Prof. Kaarantia Raunil 90-aastase „Edasi“, 2. sept. 1969.
- Tõrn, E. Aradusliku Rahvaliku Seltsi tegevus „Kul ja kirjandus“
1969, nr. 1.
- Tõrn, E. M. J. Eiren fakultätina, Tartu 1938.
- Raun, A. Prof. Ernst Kieker „Eesti Kul“ 1938, nr. 8.
- Renes, J. Õpetatud Eesti Seltsi 100. aastapäeva juubelil „Eesti Kirjandus“ 1938, nr. 8.
- Rõõgo, G. Kerkkooli ja gümnasiumiõpetajate eluolukorra-
mured „Varasid“ 1939, nr. 6.
- Sulz, A. Ajaloa õpetamine Tartu Ülikoolis 1919-1940, Diple-
mitöö, Tartu 1973.
- Taev, K. Hans Ilmari 80 „Tartu Riiklik Ülikool“ 22. okt. 1971.
- Tartu Ülikool võrk ja pildid 1919-1932, Tartu 1932.
- Tõrn, E. Ülikooli Aradusliku Kirjandusliku teadus-
aastareit tegevus „Eesti Kirjandus“ 1934, nr. 4.
- Varasid Tartu Ülikooli
- A. Undla, „Gustav Seitsmit Üliõpilastele ja koolile“
„Tartu Riiklik Ülikool“ 7. det. 1973.

Vanhausk. Tartu ülikooli eesti ja uurali maade muusika-
teaduse õppetooli tudiduse ja kadulise (sõid kün-
nang) "Acts of Commemorative Tartuensis (CXXI)

Tartu 1938.

Nüdelapp, R. Herbert Tampere 60-aastase "Kul ja Kirjandus-
den 1969, nr. 2.

Värsel, A. Elang raafiline müste auaga poliitiline,
Linnulike elang eesti ajalehtteaduse, Tallinn 1970.

Värsel, E. Prof. Paul Ariste 60-aastase "Tartu Kirjandus-
ülikool" 12. vöbr. 1965.

Üliõpi laste raamat, Tartu 1932.

VI Käikijad.

Elango, O. Tartu ülikoolist, Käikijad "

VII Perioodika

- "Üliõpi lastel" 1920-1940
- "Eesti Kirjandus" 1925-1940
- "Kul ja Kirjandus" 1960-1972

Резюме.

Развитие Партийского университета зависело главным образом от политики просвещения Буржуазии. В двадцатые годы этот университет пользовался умеренной автономией. Затруднения в работе университета возникли в связи с тем, что Буржуазное государство не заботилось в необходимом количестве о материальной стороне университета. Тяжело влияла на университетскую работу экономический кризис: был ликвидирован ряд преподавательских мест.

Политический камп на университет сильно возрос после создания венской триумвирата пришедшего к власти К. Пауса. Усиление политического кампания привело к изменению университетского устава в 1937. году, который в значительной мере уменьшил права университета.

Недостаточность материальных средств оказывала свое влияние тоже на работу

философского факультета. Некоторые профессуры в ~~значительной~~ ^{большой} степени были не заколочены.

В первые дни буржуазного университета важным вопросом было комплектование преподавателей. Из-за отсутствия национальных кадров философский факультет вынужден был использовать зарубежных ученых. Узлами работами на философском факультете являлись учёные, которые подготовили немецкие университетские кадры.

Примером ^{универсальной} централизованной философского факультета была система, использовавшаяся в Кельнском университете, которая предоставила большую свободу в выборе диссертаций и их объёма. Эта учебная система слишком игнорировала индивидуальную работу студента. Применение так называемой кружковой системы при всех её достоинствах несомненно несообразно.

Важную роль в выполнении учебной и научной работы играли научные организации, находившиеся у философского факультета.

Условия жизни в буржуазном универ-

Система была изрядная. Чувство
 слава была высокая и многие стуж-
 зенные голые были приравнены к
 Гольше или кловие вступивших
 в университет стуженных не могли
 получить университет.

За права стуженных высказано само-
 управление стуженных Маркусом
 университетом.

Опытный курс по философии 15

1. Опытный курс по философии 15
2. Философия 20
3. Философия по философии 33
4. Философия 49
5. Философия по философии 51

II часть

Философия 57

III часть

Опытный курс по философии 54

1. Опытный курс по философии 64
2. Опытный курс по философии 73
3. Опытный курс по философии 78

IV часть

Опытный курс по философии 86

Опытный курс по философии 98

Опытный курс по философии 104

Опытный курс по философии 112

Опытный курс по философии 119

Sisukord

Sisukohustus lk. 2-14

I peatükk lk. 15

Õppejõudude koostis ja teadusliku tegevuse lk. 15

1. Õppejõudude koostis ja komplekteerimine

2. Pealoo teadused lk. 20

3. Filoloogid ja rahvaloom. lk. 33

4. Kirjandus lk. 49

5. Filoloogid ja pedagoogid lk. 51

II peatükk

Filoloogiateaduse ja keeleteaduste teaduslikud
akadeemilised ühikud. lk. 57

III peatükk

Õppemethodus ja alioõpetus lk. 64

1. Üldised õppemethodus. lk. 64

2. Õppevahendid ja nende õppemethodus lk. 73

3. Didaktilis - metoodiline seminar. lk. 78

IV peatükk

Üliõpilane ja õppimistingimused. lk. 86

Kursused lk. 98

Liised lk. 104

Kaardid kirjandus ja allikad. lk. 112

Revisioon lk. 117